

LNU Juridiskās fakultātes absolvents
Līvijas Jāņa m. Pauzemes

referāts
par temu

Sacīkstes princips Padomju
kriminalprocesā.

Rīgā, 1950. gadā.

Latvijas
Universitātes
BIBLIOTĒKA

I e v a d s

Ļepins "Attīstība ir pretstatu cīņa"

(Ļ.kop.rakstu XIII.sēj.301.l.p.)

Lai plānveidīgi atrisinātu zinātnisku jautājumu, tad ir jābūt skaidrībā par metodi, kas lietāta šī mērķa sasniegšanai.

Biedrs Staļins māca, ka ir viena zinātnes nozare, kuras zināšana ir nepieciešama ikvienam padomju darbiniekam - tā ir marksistiski Ļepinistiskā zinātne.

Marksistiski Ļepinistiskais pasaules uzskats ir dialektiskais materialisms.

Tikai basejoties uz dialektiskās metodes var precīzi atrisināt jautājumu par sacīkstes principu padomju kriminalprocesā, atklāt paša sacīkstes principa dialektisko būtību - pretēju uzskatu cīņu ar mērķi sasniegt materiālo patiesību.

Arī paša jautājuma pētīšanas metodei ir jābūt dialektiskai, t.i. - precīza atziņa rodama divu pretēju atziņu cīņā.

* * *

Dialektikas kodols, tās pamats ir mācība par pretstatu vienību. Metafiziski noliedz lietu un

III
Brosēt

parādību iekšējo pretrunu. Turpretim dialektiskais materialisms uzskata, ka attīstības process noris "nevis parādību harmoniskas veidošanās kārtībā, bet parādībām, priekšmetiem piemītošo pretrunu atsegšanas kārtībā, pretēju tendenču "cīņas" kārtībā, kas darbojas uz pretrunu pamata." *

Vienības sadale divās daļās ir dialektikas būtība. Pamatā tam ir atzinums, ka dabas priekšmetiem un parādībām ir sava negatīvā un pozitīvā puse.

Pretrunas, uz kuru bāzes rit cīņa, sakņojās objektīvā pasaulē un dialektikas likums par pretrunu cīņu ir īstenība zinātniskā atspoguļojumā. Tā, piemēram, cīņa risinās starp socialismu un kapitalismu. Atecerēsimies b. Staļina vārdus "Pasaule ir noteikti un negrozāmi sašķēlusies 2 nometnēs: imperialisma nometnē un socialisma nometnē.

Ši divu nometņu cīņa ir visas mūsdienu dzīves ass." **

Šī cīņa ir pieņēmusi sacensības, sacīkstes veidu. Demokratijas spēki, pieaug, un ja skatām mūsu padomju šodienu, tad lieki jautāt - vai veiksim? Mēs esam tik daudz veikuši, mēs pieveiksim šīnī sacensībā kapitalismu, mēs uzvarēsim.

Arī mūsu dzīvē rit cīņa: tā ir cīņa par komunisma uzvaru. Šīs cīņas pamatā ir socialistiskā

* I. V. Staļins „Par dialektisko un vēsturisko materialismu” I. lpp.

** I. V. Staļins „Kopētie raksti” IV sēj. „Divas nometnes” 210. lpp.

sacensība, - socialisma celtniecības komunistiskā metode.

Ar padomju dzīvi nesaraucjami, organiski saistīta ir socialistiskā jurisdikācija.

Uz kādiem pamatiem tad būtu jāorganizē padomju tiesas darbs? Kas liekams padomju kriminālprocesa pamatā?

Atbilde - tas ir sacikstes princips, tā ir ar ^{procesuālo cīņu} uzdevumu sasniegt materiālo patiesību. Sacikstes princips skaidriem vārdiem runā par dialektiku mūsu kriminālprocesā. Akademiķis Višinskis raksturo procesa saciksti: "Sacikste - tā arī ir tiesība. Tā ir tiesība aizstāvēt savu viedokli, pierādīt savu taisnību, pretstatā apsūdzētāja tiesībai pierādīt savu apsūdzētā vainu." *

Tā tad te sacikstās 2 tiesības: tiesība apsūdzēt un tiesība attaisnot (vai attaisnoties), pie kam sacikstes risinās tādēļ, lai mērķi sasniegtu materiālo patiesību. Attiecībā uz šīm 2 tiesībām, jāatzīmē, ka padomju kriminālprocess tiek realizēts pusu procesuālās līdztiesības apstākļos, "kad tiesājamais aizstāvas, kad viņš cīnās." **

Tā tad arī te rit cīņa, cīņa, kas pama-

* M. S. Kogoničs "Kriminālprocess" 19. lpp. (Sētn. v. izdev. Rīga 1949. g.)

** Tur pat

tota uz padomju kriminalprocesu pamatprincipu - sacikstes principu.

Ļeņins definē dialektiku - "Dialektika ir pretrunu pētīšana pašu priekšmetu būtībā." *

Padomju juristu uzdevums ir pareizi izpētīt un atrisināt šīs pretrunas.

Lai pareizi izprastu un novērtētu sacikstes principu padomju kriminalprocesā, jāņem vērā, ka padomju kriminalprocesā nesaduras divas antagoniskas intereses: valsts un individa, kur viena (valsts) tikai prasa pielietot dodu, otra (individa) - lai tiktu realizētas viņai piešķirtās garantijas.

Mūsu kriminalprocesā šīm pretrunām cits raksturs - tās nav antagoniskas, jo Padomju Savienībā līdz ar ekspluatatoru šķiras likvidāciju, kas noveda pie visu spēku saliedētības un radīja sabiedrības morāli politisko vienību, pretrunas ir neantagoniskas - tās nevis ārda, bet sekmē attīstību.

Tas nekādā gadījumā nenozīmē to, ka katrā krimināllietā tiesas un tiesājamā intereses sakrītis: tiesai ir uzdevums sodīt vainīgo, bet apsūdzētais, ja viņš patiesi vainīgs, parasti cenšas izvairīties no atbildības. Te jāsaprot, ka apsūdzētā likumīgā interese - izbēgt no nepamatotas atbildības - nav nekādā pretrunā ar tiesas interesi - sodīt tikai vainīgo atbilstoši tās patiesajai vainai.

* N. Ļeņins, "Filozofiskās lūstnīcas" 263. l.

Tā tas padomju zemē, kur socialisms savieno individualās intereses ar kolektīva interesēm.

To pašu nevar teikt par kapitalistiskajām zemēm, kur pastāv valsts un personas interešu kolizija. Kādēļ tas tā? Te ir jāmeklē pamatojums. Pamatā tam ir pašas buržuaziskās valsts raksturs, kuras tiesa izpauž un aizstāv ekspluatatoru mazākuma intereses. Tādā tiesā velti meklēt taisnību darbaļaudīm.

* * *

Rezumējot visu teikto ir skaidrs uz kādiem pamatiem veidota procesualā sacikste Padomju kriminalprocesā.

Sacikstes princips ir dialektikas iedzīvinājums padomju jurisdikcijā, tas ir viens no kriminalprocesu principiem.

Vadoties no teiktā ir skaidrs, ka rakstot par tematu "Sacikstes princips Padomju kriminalprocesā" ir jābazējās uz dialektiskās metodēm.

Darba mērķis:

1) analizēt jautājumu par sacikstes principu un pamatot viņa eksistences tiesības padomju kriminalprocesā;²

---

2. Pēdējā laikā daļa procesualistu apšaubā sacikstes principa esamību, tā radot logikas saciksti par pašu sacikstes principu (te par labu metodi der formālā logika, jo realā dzīvē un praksē noliegt sacikstes principa pastāvēšanu būtu neiespējami, par cik vispār ir

2) apskatīt jautājumu par ^{noņemto} saciksti padomju
kriminalprocesā kā jaunaj augstāka tipa saciksti,
kurai nevar vilkt paraleles ar kapitalistisko zem-
ju sacikstes principu;

3) pētīt sacikstes principa attīstības vēs-
turi padomju Savienībā;

4) apskatīt sacikstes principu dažādās kri-
minalprocesa stadijās;

5) konkretizēt sacikstes principu līdz tā
realei izpausmei - apsūdzētāja un apsūdzētā (vi-
ņa aizstāvja) procesualai cīņai;

6) nobeigumā aprādīt sacikstes principa lie-
lo nozīmi, illustrojot ar piemēriem, ka tā reali-
zācijas sašaurināšana ir par sprieduma atcelša-
nas pamatu krimināllietās.

---

tāds institūts kā aizstāvība, tiesā uzstājas proku-
rors, apsūdzētais un tiesājams realizē savas tiesi-
bas.

I n o d a ļ a

Sacikstes princips padomju kriminal- procesā.

1. § J ē d z i e n s

Akadem. Višinskis "Procesa sacik-
ste plus pašas tiesas aktīva piedalīšanās
tiesas izmeklēšanā, pamatojoties uz atklātību
un visu procesa dalībnieku vienlīdzību
tiesas un likuma priekšā - lūk, ceļš, lai
nodibinātā materiale pātiesību, cenšanās,
pēc kuras raksturo īsto jurisdikciju un
īsto tiesu."

(M.S. Strogovičs "Kriminalprocess" 1949. g. izdev.
akadem. Višinska citāts 79. l. p.)

Sacikstes princips ir viens no tiesāša-
nas kārtības pamatnoteikumiem, kas nodibina
tādu procesa uzbūvi, kurā:

1) tiesas funkcijas atdalītas no apsūdzības
funkcijas;

2) apsūdzētāja un apsūdzētā stāvoklis pie-
līdzināts pusēm;¹.

---

1. Puses padomju kriminalprocesā ir līdztiesīgas.
Apsūdzētajam ir tiesības apstrīdēt apsūdzību, bet
tiesas loma nav reducējama līdz pusu sacikstes

Sacikstes princips padomju kriminalprocesā nodrošina:

- 1) apsūdzētā (tiesājamā) interešu aizstāvību².
- 2) rūpīgu tiesas pārbaudi visam pierādījumu materialam, kas iegūts iepriekšējā izmeklēšanā, pieļaujot pusu paskaidrojumus;
- 3) sevišķu procesualās stadijas posmu - pusu debates, kur parti, katrs no sava viedokļa, sīki iztirzā pierādījumus;
- 4) sprieduma pārbaudi tikai uz ieinteresēto pusu prasības pakata.

---

pasivam novērotājam, bet visā iztiesāšanas laikā tā ir procesa saimnieks "dominus litis!"

2. Padomju kriminalprocess nodrošina apsūdzētā interešu aizstāvību par cik apsūdzētā stāvoklis, neskatoties uz pusu līdztiesību, ir gluži citāds kā apsūdzētāja (prokurora), - un tādēļ apsūdzētājam (tiesājamam) tiek piešķirtas papildtiesības - labvēlība aizstāvībai ("favor defensionis"). - Viena no galvenām pēdējam piešķirtām tiesībām ir "praesumptio boni viri" - pieņēmums, ka tas ir nevainīgs, kāmēr nav pierādīts pretējais, kā arī no šīs nevainības prezumpcijas izrietošais procesualais princips - in dubio pro reā - katras šaubas iztulkošanas par labu apsūdzētājam. Bez tam (apsūdzētais) tiesājamais ir tiesīgs dot paskaidrojumus katrā tiesas izmeklēšanas brīdī un viņam ir piešķirtas pēdējā vārda tiesības.

Varam secināt, cik liela nozīme ir sacīkstes principam padomju kriminālprocesā. Šis princips rod sevi padomju tiesas būtībā un izriet no mūsu jurisdikcijas uzdevumiem.

Prof. Strogovičs raksta: "Tas ir socialistiskā demokrātisma princips, ko realizē kriminālprocesuālo attiecību sferā un kas nodrošina lietas apstākļu vispusīgu izmeklēšanu, katrā tiesas procesā plašu audzināšu iedarbību un procesā piedalīto personu tiesību aizsardzību." *

Mūsu kriminālprocesam ir sacīkstes veida uzbūve, te risinas tiesas un ^{mūsu} koordinētā darbība un reizē ar to - pusu procesuālā cīņa.

* M. S. Strogovičs, "Kriminālproces" 78.-79. lpp.

2. § Sacikstes princips pārējo padomju kriminalprocesa principu sistēmā.

G.R.Savickis: "Jaunais sacikstes princips ir nesalīdzināmi vērtīgāks - tas sevī ietver tiesas aktīvu līdalību - un kopā ar citiem mūsu procesa principiem virzas pa materialās patiesības noskaidrošanas ceļu".*

Sacikstes princips padomju kriminalprocesā maksimāli nodrošina materialās patiesības sasniegšanu, kuras atrašanai, kā saka prof. Strogovičs, "koncentrētas tiesas un visu pūles." **

Šis princips organiski saistīts ar citiem demokrātiskiem principiem - publiskuma, tiešuma, atklātības, mutiskuma u.c.

Tas būtu aplau, gluži nemarksistiski, ja sacikstes principu apskatītu izolēti no pārējiem principiem, jo to visu kopums veido pamatu, uz kura uzbūvēts mūsu kriminalprocess.

Ar šādu metafizisku pieeju jautājuma izpratnī var nonākt pie tāda paša slēdziena, kā prof. Čelčovs - sacikstes princips nav padomju kriminalprocesā, ja tas necaurauž visas procesa stadijas.

Bet kādēļ vērst šo "uzbrukumu" vienīgi pret sacikstes principu. Ar ko gan "labāks" ir procesa atklātības princips - arī tas nerod savu izpausmi vi-

* Г.Р.Савицкий «К вопросу о системе принципов советского уголовного процесса». Стр. 50. («Сов. процесс и право» 1950 г. №1.)

** М.С.Строгович «Криминалпроцес» 79. л.

sās stadijās — piemēram, pirstieses izmeklēšanā, kā arī ^{vispār} pastāv attiecībā uz tā realizāciju daži izņēmumi (bērni līdz 14 gadiem nedrīkst atklāt tiesas sēdes, lietās, kas saistās ar valets, kara un diplomātisko noslēpumu sargāšanu, kā arī krimināllietās sakarā ar seksuālas dabas noziegumiem).

Kā jau minēts, sacikstes princips ir cieši saistīts ar pārējiem kriminalprocesa principiem.

Mēsīm kaut vai piemēram nule pieminēto procesa atklātības principu un apskatīsim šo divu principu nesaraufamo saistīgumu.

Kriminalprocesa teorija pazīst dalījumu:

1) atklātība publikai un 2) atklātība procesa subjektiem, pusēm. Šim dalījumam nav praktiska nozīme, par cik "atklātība pusēm nav atklātība vārda tiešajā nozīmē, bet pusu procesuālā tiesība piedalīties procesuālo darbību izdarīšanā ir sacikstes principa izpausme".*

Tā tad šeit procesa atklātības jēdziens sa-
plūst ar sacikstes principa izpausmi.

Un kā gan varētu izpausties sacikstes princips padomju kriminalprocesā, ja nepastāvētu atklātības princips?!

Padomju kriminalprocesa vēsture pat pazīst

* M.S. Strogonovs, "Kriminalprocess" 16. lpp.

tādu aizstāvības izvērstu formu, kur tiesības
būt par aizstāvi varēja realizēt visi pilsoņi,
kas baudīja pilsoņu tiesības².

Tā tad sacikstes principa nozīmā mēs va-
ram novērtēt skatīt to kриминаļprocesuālajā
principu sistēmā kopā ar pārējiem principiem.

---

2. Tikai atklātības princips atļauj tiesas izmeklēša-
nā piedalīties palāšām darbaļaužu masām, tā no-
stipriņot ciešas saites tiesai ar tautu.

3. § Padomju sacikstes princips -

jauna, augstāka tipa sacikstes princips.

Akadem. Višinskis "Padomju kriminālprocesā netiek realizēts "tirās" sacikstes princips".*

Lai isti izprastu jautājumu par padomju sacikstes principu, nevar apiet sacikstes principa būtību kapitalistiskajās zemēs.

Prof. Strogovičs kļūdaini, nemarksistiski pieiet analīzei**. Pamatkļūda - nepareizs buržuaziskās demokrātijas novērtējums. Viņš raksta: "Šī procesa forma (sacikstes formā L.J.) bija būtiska progresīva parādība, salīdzinot ar viduslaiku inkvizīcijas procesā, līdzīgi tam, ka buržuaziskā demokrācija bija valsts progresīvā forma, salīdzinot ar suižnieku valsti".**

Vai varam iebilst pret progresu? Jā, tas bija gais progress, bet neiznācīsim, ka šis "progress" nesa sev līdz daudz izsmalcinātāku, jaunu ekspluatācijas formu.

Un kam vairs vispār tagad runāt par progresu, ja tas sen tāds nav! Padomju sacikstes princips ir jauna, augstāka tipa sacikstes prin-

* М.А. Мельков "Уголовный процесс" (1948. г. изд.) 463. стр.

** Sava mērķa kļūdainību atzīst arī pats prof. Strogovičs rakstot: "Изкоронные изъятия в начале уголовного процесса" (Сов. юрид. и право № 5, 1948. г.)

* * М.С. Строгович "Криминальный процесс" 44. стр.

cips, ar kuru saīdzinot buržuaziskais sacīkstes princips jau pieder pagātnai un tam ir atbilstības bremsējošs raksturs atpakaļ iedarbībā uz materiālo bāzi. Sevišķi prof. Strogoviča idealizējis sacīkstes principu Anglijas kriminālprocesā, kurā "atklātības un sacīkstes konsekventa realizēšana visās procesa stadijās, pusu - apsūdzības un aizstāvības - līdztiesīgums realizēts ļoti pilnīgi un konsekventi". *

Kas slēpjās Anglijas kriminālprocesā aiz šī dispozitivitātes principa maskas? Tiesas pasivitāte - tā ir fiktīva. Tiesnesis kapitalistiskajās valstīs ir buržuazijas kalps un Anglijas kriminālprocess dod visas iespējas realizēt procesualās garantijas tiem, kam ir bieži naudas naķi, kur pretim darbaļaudīm tas ir slazds. **

Šai "tīrai" sacīkstei nav nekādas kopējas paraleles ar padomju sacīkstes principu. Tieši tiesas aktivitāte (dispozitīvā principa izstrūkšana) nostāda visu procesu uz istiem sacīkstes pamatiem.

Mums ir svešs sacīkstes princips buržuaziskā izpratnē.

Sacīkstes princips Padomju Savienībā ir praktiski reāls, tas ir katra darba cilvēka ies-

* M. S. Strogoviča "Kriminālprocesu" 57. lpp.

** A. P. Шурман "Из истории вопроса о законности на предварительном следствии" 79. стр. (Соб. соч. в 4-х т. № 2.)

pējās, ne tā kā Anglijas kiminalprocesā, kur, ja apsūdzētam ir nauda, tad viņš var visu, bet ja nā, tad, kā Džems Stifens raksta, "sēžot cietumā apsūdzētais var pats gatavoties aizstāvībai; viņš var aizstāvēties kā māc..." *

Tikai padomju kiminalprocesā, kur valda mērķis - patiesības sasniegšana, kur viss kalpo šī mērķa realizācijai (pusu procesualā cīņa un tiesas aktivitāte), saikstes princips rod savu vispilnīgāko veidu. Padomju saikstes princips sevi ietver jaunau, augstāka tipa saiksti.

* А.Р. Шифман "Из истории вопроса о роли и предварительном следствии" (Советская юстиция и право, №2, 1941 г.)
19. стр.

4. § Sacikstes principa attīstības vēsture padomju kriminalprocesā.

Lielā Oktobra Socialistiskā revolūcija iezīmēja jaunu laikaetu cilvēces vēsturē. Valsts varu pārņēma proletariāts - uzvarētājs. Vecais valsts aparāts bija atnietams kā nederīgs. Līdz ar revolūcijas uzvaru likvidēja buržuāzisko tiesu.

Padomju valstij bija vajadzīga jauna tiesa, vajadzīgi jauni principi, kas būtu liekami mūsu kriminalprocesa pamatā.

Apsakotot ^{* * *} jautājumu par sacikstes principa attīstības vēsturi padomju kriminalprocesā, jāatzīmē, ka mūsu prokuratūras un advokaturas attīstības vēsture sevi ietver sacikstes principa attīstības vēsturi, jo prokurors un advokāts ir procesuālās sacikstes realizētāji padomju tiesā.

Padomju valdība un bolševiku partija ir vienmēr atzinusi advokaturas vajadzību mūsu socialistiskajā valstī, vienmēr cīnījusies pret tās lomai noliedzējiem, nepārtraukti centusies at-
rast precīzē aizstāvības organizācijas formu, cen-
tusies labāk un precīzāk nokārtot advokāta stāvokli vispār un līdz ar to arī kriminalprocesā, izvir-
zot advokāta darbam vispiemērotākos un labākos pil-

* K. Marksa un Fr. Engela "Komunistiskās partijas manifestā" 46. lpp.
(1945. g. izdev. Rīga)

sogus.

Arī padomju prokuratūra izvērtusies Padomju Savienībā par varenu spēku, kas droši stāv socialistisko likumu sargu rindās.

Dekrets par tiesu Nr.1 1917.g.24.novembrī sankcionēja vecā tiesas aparata iznīcināšanu. Nekādu organizāciju, kas aizstātu buržuazisko prokuratūru un advokātūru šis dekrets nenodibināja. Šī dekreta 6.punkts runā par sacīkstes principu, norādot, ka tiesas izmeklēšana notiek ar apsūdzētāja un aizstāvja līdzdalību. Tiesības uzstāties par apsūdzētāju vai aizstāvi bija visiem pilsoņiem, kuri baudīja pilsoņu tiesības. (7.punkts)

Ļoti labi saprotams, ka nevarēja atstāt veco - buržuazijai kalpojošo prokuratūru un advokātūru un tikpat labi saprotams, ka tās vietā bija jāliet kas jauns, labāks, jaunajiem apstākļiem piemērots, varu pārņēmušā proletariāta interesēm kalpojošs. Tomēr vēl tik tālu šis dekrets negāja un nevarēja iet, jo padomju republika bija jauna, darba bija daudz, tā kā visu veikt vienreizīgi nebija iespējams.

Arī Dekreta par tiesu Nr.2 projekts nebija tālākejošs, bet b.ļepins to izlaboja, paredzot,

ka pie Strādnieku-Zaldātu-Zemnieku Deputātu Padomēm ⁴² dibināt koleģijas kā vispārējai apsūdzībai, tā arī vispārējai aizstāvībai (24.p.) Personas, kas ieiet šajās koleģijās, izvēl Strādnieku-Zaldātu-Zemnieku Deputātu Padomes un tikai šīm personām ir tiesības uzstāties tiesā, par ko tiņa paredzēta arī atlīdzība.

Tādā kārtā ^{vt} ļauj paskaidroja, ka apsūdzība un aizstāvība tiesā ir svarīga valsts funkcija, par kuras organizāciju jā rūpējas valsts varas orgāniem. Ļaujina izderītais lēmums rāda, ka šo koleģiju ieviešana vispārējai apsūdzībai un aizstāvībai bija nozīmīgs, neatliekams, kārtējais padomju varas uzdevums.

Tā dekrets par tiesu Nr.2 nodibināja sašķīstes principu tiesas darbā, ievēdams apsūdzības un aizstāvības līdzdalību tiesas izmeklēšanā.

Visa padomju tiesu iekārtas likumdošana laikā no 1917.g.-1922.g. veltī lielu vēribu aizstāvības organizācijas jautājumiem. Šai laikā nekad un nekur nepacēlās jautājums par aizstāvības nevajadzību padomju tiesā. Taisni otrādi, visa šī perioda likumdošana bija vēsta uz to, ka centās atrast pareizo aizstāvības organiza-

cijas formu.

Kā jau norādīts, Dekrets par tiesu Nr.2 nodibināja ^{pic}vietsjām padomēm koleģijas kā vispārējai apsūdzībai, tā arī vispārējai aizstāvībai. Tāda apsūdzības un aizstāvības funkciju apvienošana vienā organizācijā neizrādījās mērķtiecīga vispirms jau attiecībā uz tribunālu justīciju.

Tā 1918 .g.4.maija dekrets, nodibinot revolucionāro tribunālu organizācijas principus, jau izdalīja speciālas koleģijas ar funkciju - realizēt apsūdzību pie tribunāliem. Šai koleģijā ietilpa ne mazāk par 3 cilvēkiem, kurus ievēlēja padomes tieši vai pēc revolucionāro tribunālu un Tieslietu Tautas Komisariāta ieteikuma. Šīs koleģijas locekļu pienākumos ietilpa:
1) ņemt daļību izmeklēšanas komisijas sēdēs, caurskatot jautājumu par nodošanu tiesai 2) uzturēt tiesā publisko apsūdzību (6.p.).

Tomēr Dekreta par Tiesu Nr.2 dibinātās koleģijas turpināja eksistēt, un vietsjās padomes izdeva veselu rindu noteikumu par šo koleģiju organizāciju.

1919.g.12.aprīlī "Nolikumā par revolucionārajiem tribunāliem" nodibināta kriminālprocesa

sika kārtība. Šis nolikums zināmā mērā ierobežoja apsūdzētā tiesības, likvidējams aizstāvības piedalīšanos iepriekšējā izmeklēšanā un piešķirdams pašam tribunālam pilnvarojumus izšķirt jautājumu par apsūdzētāja un aizstāvja līdzdalības pieļaušanu vai nepieļaušanu tiesā (17.p.)

Tādējādi process revolucionarajos tribunālos gan būvēts uz sacikstes principa, bet ir pieļauta zināma atkāpšanās no šī principa noteikumiem.

Ko rāda šī periods no 1917.g.-1922.g.likumdošana attiecē uz sacikstes principu.

Tā rāda to, ka padomju vara neatlaidīgi centās atrast precīzo formu sacikstes principa realajai izpaušmei, piešķirpt tiesājamam (apsūdz.) plašas procesualās garantijas, tā nodrošinot ^{personas} stāvokli padomju kriminalprocesā.

Tā, piemēram, nolikums par tautas tiesu 1918.g.30.novembrī ievēda jaunu aizstāvības organizācijas formu - pie apriņķu un guberņuezpildkomitejām organizējās aizstāvju, apsūdzētāju koleģijas (civilprocesā - pusu pārstāvju koleģijas). Šo koleģiju locekļi, ko izvēlēja izpildkomitejas, saņēma atbildību kā tautas tiesneši un nevarēja ņemt nekādu honorāru. Arī tribunālos aizstāvību realizēja šis

koleģijas.

Tomēr jau atkal nolikums par tautas tiesu 1920.g.21.oktobrī dibināja jaunu aizstāvības un apsūdzības organizācijas formu. Pēc šī nolikuma aizstāvības funkcijas uzliktas visām personām, kas spējīgas tās izpildīt.¹ Pie justīcijas nodaļām darbojās apsūdzētāju koleģija (skaitu noteica justīcijas nodaļas), pēdējās nozīmēja guberņu izpildkomitejas, paturot sev tiesību arī atsaukt. Tiesību uzturēt apsūdzību baudīja arī organizācijas, kas ierosinājušas lietu, sūtot tiesā savu pārstāvi².

---

1. Saskaņā ar šo nolikumu un speciālu 1920.g.23. novembra instrukciju to personu sarakstu, kas spēja izpildīt aizstāvības funkcijas, sastādīja tautas tiesneši, tautas tiesnešu padomes, arodorganizācijas, partijas organizācijas un justīcijas nodaļas. Divreiz gadā - 1.janvārī un 1.julijā šie saraksti bija jāapstiprina apriņķu un guberņu izpildkomitejām. Tiesas un tribunāli pēc vajadzības izsauca no saraksta personas aizstāvja pienākuma pildīšanai. Atteikties no šī pienākuma nevarēja, bet to arī nevarēja uzlikt vairāk par 6 reizēm gadā. Advokāta funkciju veikšana prasīja augstu kvalifikāciju, kāda šīm personām reti kad bija. Īraksē par advokātiem bieži izsauca justīcijas nodaļu konsultentus.

2. Šī instrukcija arī norādīja apsūdzības organi-

1922.g.tiesu reforma izsauca radikalus grozījumus advokaturas laukā. VCIK 9.sasaukuma 3.sesija, pieņemot nolikumu par prokuratūru, apstiprināja arī 1922.g.maija Nolikumu par advokaturu. Nolikums par prokuratūru parādēja, ka valsts prokuratūra ietilpinama Tieslietu Tautas Komisariāta sastāvā un tās uzdevumi sekojoši: lai sekmīgi realizētu cīņu ar noziegumiem, prokuroriem (ja tas vajadzīgs) jāpiedalās, tiesas sagatavošanas sēdēs, kā arī jāuztur valsts apsūdzību iztiesāšanas stadijā.

Vadoties no Nolikuma par advokaturu, pie guberņu tiesām dibināja sevišķas pašpārvaldes organizācijas - aizstāvju koleģijas. Šīs koleģijas izvēlēja prezidiju, kā uzdevumos ietilpa koleģijas darbības vadība.

Tādā kārtā pirmoreiz aizstāvju koleģijas bija dibinātas kā organizācijas, kas ir neatkarīgas no tiesas.

---

zāciju tiesā. Tur minētas arī prasības, kādām jāatbilst apsūdzētajam. Apsūdzētajus nozīmēja vadoties pēc lietas svarīguma, kā arī, ja lietas materials prasīja vispusīgu apskati.

Tomēr 1924.gadā Nolikums par advokaturu tika grozīts un tiesības atcelt koleģiju prezidija lēmumus bija piešķirtas guberņas tiesām.

1924.g.31.oktobrī PSRS CIK pieņēma Vissavienības procesulso likumu - PSRS un savienoto republiku Kriminālās tiesvedības pamatus - kuri noteica vadošos procesualos principus, (tai skaitā arī sacīkstes principu), ko vajadzēja likt pamatā savienoto republiku procesualai likumdošanai un ietvert to kriminālprocesa kodeksos.

Kriminālās tiesvedības pamatos bija teikts, ka apsūdzību tiesā uztur prokurors, kā arī citas likumā norādītās amatpersonas un sabiedrisko organizāciju pārstāvji.

Periodā no 1922.g.-1930.g.galvenā padomju advokaturas darbības forma bija ^{individualē}prakse¹.

Bez individualās prakses pie tiesām un apdzīvotās vietās bija organizētas juridiskās konsultācijas, ko sabiedriska uzlikuma kārtībā apkalpoja visi koleģijas locekļi. Tā tad šai laikā pirmoreiz parādījās juridiskās konsultāci-

---

1. Jāatzīmē, ka honorars no darba laudim bija noteikts ar taksu.

jas, kas tagad ir tik svarīga un populāra aizstāvības organizācijas forma, ka sastāda tās neatņemamu daļu.¹

Laikā no 1927.g.-1932.g. atradās cilvēki, kas centās diskreditēt padomju advokaturu, padomju aizstāvības institutu. Tā noliedzot aizstāvību, viņi arī netieši vērsās pret padomju kriminālprocesa pamstprincipiem t.i. pret sācīkstes principu. Kriļenko izstrādātā KPK projektā aizstāvības loma procesā bija novesta līdz minimumam, t.i. projekts uzskatīja, ka aizstāvība tiesā pielaižama tikai izņēmuma gadījumos. Tāpat uzskatīja par pilnīgi pielaižamu tādu stāvokli, ka prokurors uzstājas tiesā, advokātam nepiedaloties.²

Ar to vēl nepietika. Uzbrukumi aizstāvībai gāja tik tālu, ka bijušais Maskavas guberņas tiesas priekšsēdētājs un KPSR Tieslietu TK kolēģijas lēceklis Steļmachovičs apgalvoja, ka

---

1. Te redzams, ka padomju vara nemitīgi gadā par darbaļaužu vajadzībām, jo tā pēdējie arī ārpus tiesas varēja sev rast juridisku padomdevēju nešķaidros jautājumos.

2. Kā zināms, KPK 55.p.paredz, ka lietas kuru caurskatīšanā piedalās apsūdzētājs, obligāti jāpiedalās arī aizstāvim.

padomju tiesā aizstāvība vispār neesot vajadzīga!

Visi šie ne ar ko nepamatotie uzbrukumi padomju advokaturai bija trockistu - buchariniešu nopelas. Pēdējie, uzbrūkot socialistiskam demokratisman tiesā, vēršoties pret padomju kriminālprocesa principiem (tai skaitā it sevišķi pret saikstes principu) centās padomju tiesu diskreditēt tautas priekšā. Viņi iztēloja aizstāvības institutu kā specifiski buržuazisku institutu. Tomēr šī nodevīgā rīcība neatrada atspulgu mūsu likumdošanā.

Velta bija viņu cenšanās izaidēt saikstes principu padomju kriminālprocesā.

1934.g. b. Višinskis, nosodīdams šo trockistu - buchariniešu tendenci, teica, ka pēdējo izturēšanās ir sava veida kapitalisma atdzīvinašanās mūsu apziņā, ka tā ir nekultūralitāte.

Daži domā, ka ar tādu noraidošu nostāju pret aizstāvību viņi izdara kādu "uzlabojumu" vai "jaunievedumu" padomju procesā, padarīdami tāda kārtā to atšķirīgu no buržuaziskā procesa.¹

---

1. Arī buržuaziskās valstīs mēs sastopam tādas pašas advokatu "ienaidniekus". Tādi bija poli-

Istenībā notiek gluži pretējais, t.i.

tā nev virzīšanās uz priekšu, bet gan skaidri no advokaturas vēstures redzama atpakaļēja, jo šādas attiecības pret advokaturu bija feodālisma laikmetā, kad valdīja inkvizīcijas process.

b. Višinskis pret šo tendenci ir vairākkārt vērsies. *Ar* b. Golunskis saka, ka uzbrukumā aizstāvībai kā institutam tagadējos apstākļos nemozīmē neko citu, kā fašistiskās ideoloģijas atspoguļošanu.²

Protams, pirmajos gados pēc Lielās Oktobra Socialistiskās revolūcijas nebija vēl jaunu padomju advokaturas kadru un liels procents aizstāvju kolēģiju locekļu bija vecie advokāti. Daudzi no vecajiem advokātiem neatteicās no buržuāziskās tiesiskās apziņas un neprata ieņemt pareizu pozīciju tiesā, negribēja realizēt pa-

---

cejiskā absolutisma pārstāvji - Frīdrihs II - Vācijā, Napoleons I - Francijā, bet cariskajā Krievijā - Nikolajs I.

2. Jāstceras, ka 1942.gada septembrī Vācijai justīcijas ministrs Tiraks oficiāli pasludināja, ka visi Vācijā formāli spēkā esošie kodeksi ir "akadēmiski krani" un lika priekšā tiesām "neierobežot sevi ar dažādiem procesualiem nosacījumiem, atcerēties, ka Vācijā ir tikai viens likums - Hitlera likums".

domju sacikstes principu.

No tā mēs drīkstam secināt tikai to, ka ir nepieciešami augstvērtīgi kadri, bet nevis nonākt pie slēdziena, ka aizstāvības institūts vispār kātāds izņemams no padomju procesa.

Interesanta parādība bija tā, ka 1930.gadā bez jebkāda likumdošanas akta notika būtiska organizatoriska padomju advokaturas pārkārtošanās. Individualās advokātu prakses vietā par galveno aizstāvības darbības formu kļuva darbs, t.s. aizstāvju kolektīvs¹.

1933.g.20.junijā publicēts lēmums par "PSRS prokuratūras dibināšanu". Šis lēmums uzlika prokuroriem par pienākumu krimināllietu ierosināšanu un apsūdzības uzturēšanu tiesā. Tā paša gada 17.decembra "Nolikums par PSRS prokuratūru"² runāja jau par lēmumā minētajām funkcijām.

---

1. Šo organizāciju īpatnība ir tā, ka klients noslēdza vienošanos par juridiskās palīdzības sniegšanu ne personīgi ar advokātu, bet ar kolektīvu. Atlīdzība par darbu tika sadalīta vadoties pēc darba kvantitātes un kvalitātes. Tā centās advokātu atlīdzību nokārtot pēc sociāliskiem, taisnīgiem principiem, pasargājot darbaļaudis pret nepamatotu iedzīvošanos no advokātu puses.

1936.g.5.decembrī pieņemtā PSRS Staļina Koāstitucijā nodalā "Tiesā un Prokuratura" noteice virknai procesualu priācipu - procesa atklātību, apsūdzētā tiesību uz aizstāvību(111.ā.p.) PSRS pilsoņu neaizskāramības procesualo garantiju, kurā rod savu izpausmi tādājādi, ka nevienai personai nevar arestēt citādi, kā pēc tiesas lēmuma vai ar prokurora saakciju (127.)

Tā tad Staļina Koāstitucijā pārvērtā tiesību uz aizstāvību konstitucioānālā principā. Nevienā buržuāziskā valstī aizstāvība nev noteikta konstitucijā(visbiežāk aizstāvība notāēk ar procesualo likumdošanā). Tādā veidā Staļina Koāstitucijā paceļā aizstāvības lomā socialistiskajā valstī līdz šim neredzētā augstumā.

Uzsverot prokuraturas un ādvokaturas nozīmīgumu padomju valstī Staļina koāstitucijā stiprinā saēiktās priācipu un nodrošina tam neatņemamā vietu padomju kriāzālprocesā.

Uz PSRS Koāstitucijas pamatā 1938.g.16.augustā izdotsis likums par PSRS, savienoto un autonomo republiku tiesu iekārtu arī satur virknai procesualu noteikumu.

5. § Prof. Čelcova uzskati attiecē uz sacik-
stes principu un šo uzskatu kritika.

Kā jau minēts pēdējos gados padomju ievērojamāko kriminālprocesualistu - teoretiķu vidū izraisījies strīdus par sacikstes principu padomju kriminālprocesā.

Sacikstes principa "aizstāvju" pusē uzstājas prof. Strogovičs, akademiķis Višinskis, G. R. Savickis u.c., bet "apsūdzību" reprezentē prof. Čelcova.

Interesanti atzīmēt, ka šie domstarpības radušās tagad, kas padomju sacikstes princips jau sen ir sasaiedzis savu "pīlagadību" un, kā liekas, ar savu esamību sakaidri apliecinaājis dzīvotspēju arī turpmāk.

Atcerēsieties, cik asi ajautājumus mīlēja nostādīt B. Ļeņins. Savā darbā "Materialisms un empirokriticisms", vēršoties pret Marksa mācības "revidētājiem" tā saucamiem revizionistiem, atbildot uz Lunačarska frazi "varbūt mēs maldamies, bet mēs meklējam", Ļeņins rakstīja: "Kas attiecas uz mani, tad arī es esmu "meklētājs" filozofijā. Es spraudu sev uzdevumu uzmeklēt, kas izmetis no saprata slīdēm cilvēkus, kuri zem mar-

sisma izkārtmes sniedz kaut ko neticami kļū-
mīgu, juceklīgu un reakcionāru".*

Vai šo ļepina teikto mēs nevaram arī at-
tiecināt uz sacikstes principa "meklējumiem"pa-
domju kriminalprocesā?!

Šis strīdus, kas risinās paša strīda pēc,
novēd pietā, ka prof. Čelcova pierāda, ka prof.
Strogoviča apgalvojumi esot nonākuši pretrunā
paši ar sevi,** bet pēdējais savkārt nonāk pie
slēdziena, ka prof. Čelcova uzskata padomju kri-
minalprocesu par inkvizīcijas tipa procesu.***

Tagad pakavēsimies tuvāk pie prof. Čelcova
uzskatiem attiecībā uz sacikstes principu. Viņš
atzīst, ka:

- 1) padomju kriminalprocesā pastāv tikai sa-
cikstes forma, bet ne princips,
- 2) sacikste iespējama tikai tad, ja pro-
cesā piedalās puses,
- 3) sacikste neeksistē visās procesa sta-
dijās,

** Ja sacikstes princips izrietētu no padomju
tiesas būtības un uzdevumiem (Strogoviča uzskats),
tad mūsu kriminalprocess būtu no sākuma līdz bai-
gām apsūdzības tipa process. (Сов. закон. № 9. 1947. г.)

*** ВК(б)Р Вестнес "Тривис кинд" 102. лр.

*** М. С. Строгович "Историческое изображение в науке уголовного
процесса" 42. стр. (Сов. процесс. и право № 5, 1949. г.)

4) padomju kriminalprocesa vēsture pazīst tādās kriminalprocesa formas, kur sacikste nav bijusi iespējama (revoluc.trib.)

5) pusu aktīvās procesualās cīņas rezultātā tiek ierobežota tiesas aktivitāte,

6) sacikstes formu vajag vēl pilnīgāki izvērst un nostiprināt,

7) padomju kriminalprocesā vadošo lomu ieņem divi augstākie principi:

a) materialās patiesības princips,

b) procesa demokratisma princips.

Apskatīsim katru no šiem apsvērumiem atsevišķi:

1) Tā tad pirmais jautājums - forma vai princips? Liekas - jautājums gluži filologiskas dabas terminologijas plāksnē, bet tā tas nebūt nav. Te meklējami dziļāki pamatojumi. Sacikstes princips prof. Čelcova principu sistēmā iztrūkst. Šim iztrūkumam nav gadījuma rakstura. Prof. Čelcova kategoriski nostājās uz pozīcijas, ka sacikstei padomju kriminalprocesā ir procesualas formas veids, kas izpaužas iztiesāšanas stadijā. Tā tad sacikste - princips, bet forma, darba metode.

Vai varam būt vienis prātis?

Princips ir pamatnoteikums (lat. principium - sā-

likums, pamats) uz kura bāzes balstas ~~balstās~~ visa kriminalprocesuālā sistēma. Šis noteikums regulē visas konkrētās procesuālās attiecības, procesuālo strukturu, tas ir kriminalprocesa darbību saturs. Dialektiskais materialisms māca, ka starp formu un saturu pastāv vienība - forma ir satura ārējā izpausme, pie kam galvenais ir saturs.

Tā tad nevar runāt par saikstes formu, ja noliedz saikstes principu, jo pirmais ir pēdējā ārējā izpausme.

Ja padomju kriminalprocesuālais likums nesankcionētu saikstes principu, tad nevarētu rīvēt visu procesuālā cīņa - nebūtu arī saikstes forma.

Atbilde, vai mūsu kriminalprocesā ir saikstes princips vai forma, ir atkarīgs arī no tā, kādu vietu saikstes ideja ieņem mūsu kriminalprocesa teorijā un praksē.

Procesuālā saikste ir neatvietoājama metode padomju kriminalprocesa galvenā uzdevuma sasniegšanā un šis uzdevums ir materiālā patiesība.

G.R.Savičkis raksta: "Saikste ir raksturīga mūsu demokratiskam procesam".*

* А. Р. Савицкий "К вопросу о системе принципов советского уголовного процесса" 57. стр. (Сов. гос. и право 1950. г. №4.)

Mums, iedzīvotājiem, tiesības saukt sacikstes principu par vadošo padomju kriminalprocesā, kas bezstrīdīgi tiek realizēts 2 stadijās - tiesas izmeklēšanas un kasācijas.*

Tas ir cieši saaudzis, organiski saistīts ar citiem padomju kriminalprocesa principiem.

Mūsu uzdevums - stiprināt sacikstes principu, iesakņot^{to} vēl vairāk padomju jurisdikcijā. To atzīst arī prof. Čelcova,** bet viņš negrib izprast, ka noliedzot sacikstes principu var nonākt pie gluži pretēja rezultāta.

Pats prof. Čelcova savā kriminalprocesa principu sistēmā tomēr neignorē jautājumu par sacikstes principu. Ja jau reiz sacikstes princips kā tāds neeksistētu, kādēļ tad tieši nodalā par pamatprincipiem veltīt arī tam dažas lapaš puses.

"Sacikstes princips - viens no mūsu procesa principiem", raksta prof. Čelcova, tālīt (ar atsauces palīdzību) "vainu" noveldams uz Višinski un, Golūnski un, Polānski u.c.

Ar nespārašanu var novērot, ka prof. Čelcova mīl citēt un atsaukties (pēdējo gan viņš tieši pārmet prof. Strogovičam) uz padomju kriminalprocesa teorijas autoritāti akademiķi

* Skat. 53 un 59. lpp.

** Проф. Челцов "Система основных принципов советского уголовного процесса" стр. 146.
(Чисные записки №6, 1947 г.)

Višinski, lai gan Višinskis taču runā par sacik-
stes principu, bet ne formu.

Prof. Čelcova atzīst, ka padomju kriminālpro-
cesuālais likums virza tiesas izmeklēšanu sacik-
stes formā un pasvitrā tā lielo nozīmi materia-
lās patiesības sasniegšanai.

Vēl jāpiemin, ka pats prof. Čelcova savā dar-
bā "Kriminalprocess" raksta, ka dažām procesu for-
mām ir tik svarīga nozīme, ka "teoretiski var
piešķirt tām procesa principa nosaukumu, t. i. tās
kļūst par pamatlikumiem, uz kuriem būvējas viss
kriminalprocess". *

Kas gan (pēc tiko minētā) vēl liedz prof.
Čelcovam atzīt sacikstes principu mūsu procesā.
Vai tad sacikstes formai nav tik svarīga nozīme,
lai tā varētu izpelnīties sav principa tiesības.

Iemēls te meklējams tai apstākli, ka, lai
gan prof. Čelcova runā par sacikstes lielo nozīmi
u. tt. - viņš tomēr to nestzīst.

Ļoti nozīmīgi atzīmēt, ka prof. Čelcova mūsu
kriminālprocesa principu sistēmā (kopā ar pārē-
jiem principiem) min "puslīdzdalību" sacikstes
formā. **

Vai tad pret "pusu līdzdalību" nevar vērst
visus tos pašus argumentus, ko pret sacikstes

* М. А. Терещук, "Уголовный процесс" 25 стр. (1948 г. изд.)

** Там же стр. 464. стр.

principu?!

Prof. Čelcova piekāpjas, dodot mums izvēles tiesības - vai nu sacikstes forma, vai arī "pusu līdzdalība", bet tikai ne princips.

Tā tad šai plāksnē iet strīdus par nosaukumu.

2) Attiecībā uz to, ka sacikste iespējama tikai tad, ja procesā piedalās puses, prof. Čelcova raksta, ka lai būtu sacikste procesā - nepieciešamas divas puses (apsūdzētājs un apsūdzētais), viņu darbība tiesas priekšā, bet padomju procesualais likums nav tik kategoriskā prasē obligāti prokurora piedalīšanos visās tiesas sēdēs. *

Šis arguments prof. Čelcovam liekas esam pietiekoši "stiprs", lai "izraidītu" sacikstes principu no padomju kriminālprocesa. Viņš min arī datus: lūk, 50, 60, 80 procentu no visām krimināllietām tiek skatītas tiesas sēdē bez prokurora - apsūdzētāja līdzdalības.

Atbilde šim argumentam rodama PSRS ģenerālprokurora norādījumā, kas uzliek prokuroriem par pienākumu uzturēt valsts apsūdzības tiesā.

Bez tam šim procentam ir pēntas visas iespējas vērsties palšumā un tā samazināšana līdz

* Г. А. Челышев "Система основных принципов сов. ур. проц." стр. 136.
(Ученые зап. № 6, 1947 г.)

minimumam ir padomju justīcijas darbinieku uzdevums un pienākums.

3) Sakarā ar prof. Čelcova viedokli par sacikstes neesamību dažās kriminālprocesa stadijās, jākonstatē, ka tiešām mūsu kriminālprocesuālais likums ir neregulējis tādu stāvokli, ka sacikstes princips, piemēram, iztrūkst krimināllietas ierosināšanas stadijā, vāji rod savu izpašmi pirmās izmeklēšanas stadijā (princips kā tāds ir arī tur, tikai sašaurinātā veidā)¹, bet balstoties uz šiem izņēmumiem (nevarma aizmirst, ka tiesas izmeklēšanas stadijā ir pati galvenā padomju kriminālprocesā un tur sacikstes princips ir izvērstā, sasniedzis maksimāli iespējamo pilnību) nevar secināt sacikstes principa neesamību.

4) Tālāk prof. Čelcovam ir iebildumi pret pārāk "redzamo vietu", kuru padomju kriminālprocesā sacikstes principam ir ierādījis prof. Strogovičs². Savam uzskatam argumentus prof. Čelcovs rod vēsturē. Viņš uzsver, ka 1919.g. 12. aprī-

---

1. Sīkāk jautājums apskatīts sadaļā "Sacikstes princips atsevišķās kriminālprocesa stadijās".

2. Šo "vietu" prof. Čelcovs rezervē 2 sugstākiem principiem: procesa lietderības un procesa demokrātisma principiem.

Ja un 1920.g.18.marta Nolikums par revolucionariem tribunaliem likvidē aizstāvības piedalīšanos iepriekšējā izmeklēšanā un piešķir pašam tribunalam tiesības pieļaut vai nepieļaut apsūdzētāja un aizstāvja līdzdalību tiesā(17.p.) Tā tad te par sacikstes principu never būt ne runas.

Prof.Strogovičs gan aizrāda:"Šis likums formulēja noteikumu, ka tiesājamam ir puses tiesības procesā (21.p.). Tādējādi process revolucionarajos ^{tribunālos} būvēts uz sacikstes principa".*
Vipš atsaucās arī uz VCIK VII sasaukuma 1.sesijas 1920.g.2.-7.februāra lēmumu. Šis lēmums velti izcilu vērību tiesājamā procesualām garantijām revolucionarajos tribunālos.

Tomēr jāsaaka, par cik revolucionarajos tribunālos (Lielā Tēvijas kara laikā kara tribunālos) nepiedalās prokuros, par tik te never arī runāt par sacikstes principu. lai gan jāatzīmē, ka likuma neprasa obligāti prokurora izslēgšanu no procesa (par prokurora līdzdalību jautājumu izšķir pats tribunāls) un tā kā tiesājamam ir puses tiesības, tad arī never uzskatīt, ka revolucionarā tribunāla sacikstes princips "izravēts ar visām saknēm".

* N. S. Strogovičs, "Kriminālpreses" 64.lp.

5) Prof. Čelcova uzskata, ka pusu aktivitātei tiesas izmeklēšanā atbilst apgriezti proporcionālā tiesas aktivitāte. Tā tad pusu aktivitāte ir iemesla tiesas pasivitātei.

Kur meklējama šī uzskata kļūde? Lūk, tur, ka prof. Čelcova ar nepareizu kritēriju grib analizēt šo jautājumu padomju kriminālprocesā.

Vipš balstās uz uzskatiem, ko pamato krievu pirmsrevolūcijas juristi. Svarīgs viņam liekas tas, ko 30 gadus atpakaļ teicis V. Širkovs, ka tiesai jābūt objektīvai strīdus izšķirējais starp apsūdzētajiem un aizstāvi.

Šis arguments liekas ļoti drošs. Bet ja jautātu - kurā kapitalistiskajā valstī tad var būt tāda tiesa, kura ir tik objektīva attiecībā pret pusēm!

Šāda izruna tikai kaplo šķiru pretešķībībai, kas tik nepieciešams buržuāzijas, lai tā realizētu savu mērķi - novirzītu masas no revolucionārās cīņas.

Kapitalistiskajās valstīs tiesnesis ir buržuāzijas pārstāvis, viņš "saprot savu uzdevumu" un kalpo savas šķiras interesēm.

Buržuāziskā tiesa un tās likumi ir sveši darbaļaudīm, bet "kā apsūdzētie krimināllietās lielā daļā vairumā gadījumu figurē ekspluatēja-

mā vairākuma pārstāvji".*

Mūsu padomju tiesa ir procesa saimnieks. Tā aktīvi piedalās pierādījumu materiālu pārbaudē, nekad neaizmirstot galveno uzdevumu - atklāt materiālo patiesību.

Tāds ir padomju sacīkstes principa būtība (pusu sacīkste plus pašas tiesas aktivitāte) un tā to arī atšķir no kapitalistisko valstu sacīkstes principa².

Otrs darbs, uz ko atsaucās prof. Čelčovs (lai argumentētu savus uzskatus) ir Rozina 1916. gadā izdotais (!) "Kriminālā tiesvedība" un citē viņu, kur pēdējais lieto frazi: "Pusu procesuālā cīņā un funkcijās tiesa neiejaucās".**
- Tā tad: aktīvas puses un pasīva tiesa.

Bet tiesas pasīvitāte - tā lūk ir fikcija!

---

2. Kapitalistiskās valstīs sacīkstes būtība izteicās pusu tiesībās sacīkstēties, pie kam lietas gaitu virza pusu iniciatīve, ierādot tiesai trešo vietu. Piemēram der tas apstāklis, ka buržuāziskā tiesa beigs izmeklēt lietu, ja apsūdzētāja puse vairs neuzturēs sūdzību. Tas pats notiks, ja tiesājamsis atzīsies. Arī šajā gadījumā netiks noskaidroti motīvi pēdējā rīcībai.

* M. S. Strogovičs, "Kriminalprocese" 16. lpp.

** А. А. Челышев, "Сист. основн. принцип. суд. управл. процес." (стр. 134)
(Челышев замечает № 6, 1947 г.)

Nevis tiesas pasivitate, bet gan tās aktivitāte (dispozitīvā principa iztrūkšana) nostāda mūsu procesu uz istiem saikstes pamatiem.

6) Neskatoties uz visām domstarpībām attiecībā uz saikstes principu, prof. Čelcova tomēr uzskata, ka saikstes formu (!) padomju kriminalprocesā vajaga vērst palšumā. Te viņš galvenokārt grib uzvērt, ka prokurora piedalīšanās tiesas izmeklēšanas stadijā veicina tiesas mērķa - materialās patiesības atklāšanu - sasniegšanu.

Bet noliedzot saikstes principu, kas katrā gadījumā ir saikstes formas pamatavots, saturs, var gūt tikai pretēju rezultātu: saikstes īpatnējā svārs samazināšanos padomju kriminalprocesā.

7) Profesors Čelcova uzskata, ka nevis saikstes princips, bet gan divi sugstākie principi: 1) materialās patiesības princips un 2) procesa demokrātisms princips ieņem vadošo vietu padomju kriminalprocesā un no viņiem izriet saikstes forma.

Prof. Čelcova raksta: "Bet šī forma pakļauta procesa uzdevumiem un jautājums par tās ietekmi uz citām stadijām, jāizšķir pēc vajadzības, kas izriet no cita, sugstāka principa - mērķtiecības".

* М. Н. Чельцов, "Сист. основы: принцип. сов. укр. проц." 146. стр.
(Минские замечания № 6, 1947 г.)

Liekas, ka tas nav padomju kriminalproce-
sualistu - teoretiķu galvenais uzdevums cīnīties
par to, kādu vietu principu sistemā iepem sacik-
stes, materiālās patiesības, demokratisma u.t.t.
principi. Kurš no tiem ir "princeps inter pares"-
pirmais starp līdzīgiem?

Visu šo principu (pamatnoteikumu) kopums
veido bezi, uz kuras uzbūvēta padomju kriminal-
procesualā sistema.

Visi šie principi ir vienlīdz svarīgi,
jo katrs pilda savas funkcijas un teoretiķu cīņa
dēļ "pirmās vietas" mēģina padomju kriminalprocesa
vēl tālāku augšanu un attīstību.

Nobeigumā gribētos minēt sacikstes principa
raksturojumu, kādu ir devis S.R.Savickis:

"Sacikstes princips apzīmē tādu tiesas pro-
cesa uzbūvi, pie kuras materiālā patiesība tiek
nodibināta pusu procesualajā cīņā, kas risinās
uz visu procesualo tiesību vienlīdzības pamata ar
aktīvu tiesas līdzdalību visu apstākļu pārbaudē,
garantējot izmeklēšanas objektivitāti un pilnību,
kā arī nodrošinājot pusēm reālu iespēju izmentot
procesualās garantijas". *

* И. Р. Савицкий "К вопросу о системе принципов советского
уголовного процесса". 52. стр. (Сов. правос. и право 1950 г. № 1.)

II nodaļa

Sacikstes princips padomju kriminalprocesa atsevišķās stadijās.

1. § Jautājuma ievirze un kriminalprocesa stadijas definējums.

Lai isti izprastu sacikstes principa jēgu un būtību padomju kriminalprocesā, tad ir nepieciešams pakavēties pie šī principa realizācijas atsevišķās kriminalprocesa stadijas.

Procesuālā stadija ir noteikts tiesvedības posms, kuru raksturo šim posmam raksturīgas procesuālas darbības un attiecības, kas izveidojās realizējot šī posma procesuālos uzdevumus.

2. § Kriminallietas ierosināšanas stadijā.

Kriminallietas ierosināšana ir kriminalprocesa sākuma stadija un nozīmē to, ka izmeklēšanas organi, prokurors vai tiesa konstatē nepieciešamo nosacījumu esamību, lai varētu uzsākt tiesvedību kriminallietā.

Jāizskata jautājums - vai šajā procesa stadijā tiek realizēts sacīkstes princips.

Jāatbild negatīvi, jo ierosinot kriminallietu nozieguma izdarītājs pa lielāku daļu nezināms, un pat tad, ja ir norādījumi uz konkrētu personu kā uz nozieguma izdarītāju, tad šie norādījumi vienmēr vēl jāpārbauda, jāizmeklē, jāapstiprina ar pierādījumiem, betto var izdarīt tikai turpmākās procesa stadijās, ne pašā lietas ierosināšanas laikā¹.

Tādēļ arī kriminallietas ierosināšanas stadijā neizpaužas sacīkstes princips, jo 1) ierosinot kriminallietu var būt vēl nezināms nozieguma izdarītājs², 2) kā arī (ja pēdējais norādīts)

---

1. Kriminallietas ierosināšanas un kriminalvajāšanas uzsākšanas jēdzienus nevar vienādot. Kriminalvajāšana var notikt tikai attiecībā uz kādu noteiktu, konkrētu personu un tā sakrīt ar saukšanu pie krimināltbildības Kriminālprocesa kodeksa 128.p.kārtībā.

2. (not 44. l. "2. Piemers")

jāieģaumē, ka pirmā procesualā darbība ir kriminallietas ierosināšana un tikai pēc tam seko personas saukšanas pie kiminalatbildības³, (KPK 128.p.)

Lei risinātos procesualā sacikste ir vajadzīgas 2 puses, bet kriminallietas ierosināšanas stadijā "otra puse"vai nu vispār iztrūkst, vai arī vēl nav pietiekama pamata (kāmr nav siki pārbaudīti norādījumi uz personu kā nēzieguma subjektu) pēdējo par tādu atzīt.

Tā tad kriminallietas ^{ierosināšanas} stadijā iztrūkst sacikstes princips.

---

2. Piemērs¹. Kriminallietu ierosināt tūlīt sakarā ar atklāto kolchoza zirgu zādzību, bet zādzībā vainīgie var būt vēl nezināmi. Tā tad kriminallietas būs ierosināta, bet kriminalvejāšanu uzsākt nevarēs, jo logiski nav iespējams runāt par vajāšanu, nenorādot konkrētu personu. Skaidrs arī tas, ka kriminallietas ierosināšanas stadijā nevar būt sacikstes princips.

3. Piemērs². Kriminallietas sākusies ar personas pieteikšanos par vainīgu izderītā slepkavībā. Šis personas pieteikšanās arī izsaukusi kriminallietas ierosināšanu, šajā gadījumā persona, pret kuru jāuzsāk kriminalvejāšanu, zināma pašā sākumā. (šeit siki jāpārbauda visas ziņas), tomēr pirmā procesualā darbība būs kriminallietas ierosināšana - šajā stadijā vēl

Izmeklēšana ir process, kurā speciāli izveidots, organizēts un pārvaldīts dienests, kuram ir tiesības veikt izmeklējumus, lai noteiktu vainīgos un nodrošinātu tiesiskumu, kā arī tiesiskumu.

Izmeklēšana par noziedzības praksi sākas ar kriminālprocesa sākšanos.

Krim. procesa sākšanās ir atkarīga no tā, vai ir veikta izmeklēšana, lai noteiktu vainīgos un nodrošinātu tiesiskumu.

Un aizsākšanos izmeklēšana nav atkarīga, bet tā ir atkarīga no tā, vai ir veikta izmeklēšana, lai noteiktu vainīgos un nodrošinātu tiesiskumu.

Un aizsākšanos izmeklēšana nav atkarīga, bet tā ir atkarīga no tā, vai ir veikta izmeklēšana, lai noteiktu vainīgos un nodrošinātu tiesiskumu.

Un aizsākšanos izmeklēšana nav atkarīga, bet tā ir atkarīga no tā, vai ir veikta izmeklēšana, lai noteiktu vainīgos un nodrošinātu tiesiskumu.

Un aizsākšanos izmeklēšana nav atkarīga, bet tā ir atkarīga no tā, vai ir veikta izmeklēšana, lai noteiktu vainīgos un nodrošinātu tiesiskumu.

Un aizsākšanos izmeklēšana nav atkarīga, bet tā ir atkarīga no tā, vai ir veikta izmeklēšana, lai noteiktu vainīgos un nodrošinātu tiesiskumu.

---

nevarēsīm runāt par saikstes principu - un tikai pēc tam sekos personas saukšana pie kriminalatbildības, t.i. kriminalvajāšanas uzsākšana.

3. § Sacikstes princips iepriekšējā izmeklēšanā.

Izmeklēšana ir procesa stadija, kurā speciāli izmeklēšanas, organi savāc un pārbauda pierādījumu materiālus, izpēti paša nozieguma notikuma apstākļus un noskaidro personas, kas tajā piedalījušās.

Jautājums par sacikstes principa esamību šajā kriminalprocesa stadijā ir strīdams. Prof. Strogovičs raksta: "Iepriekšējās izmeklēšanas stadijā nav sacikstes, jo tajā apsūdzības un aizstāvības funkcijas nav atdalītas, bet koncentrētas vienās un tās pašas rokās — izmeklētāja un prokurora rokās. Bet sacikstes elementi bez šaubām ir arī iepriekšējā izmeklēšanā, jo tajā apsūdzētam, kurš nav puse, tomēr pieder procesuālas tiesības sevi aizstāvēšanai, apsūdzības apstrīdēšanai un viņš šajā procesa stadijā iepriekšējā kriminalprocesa subjekta stāvokli".*

Prot šādu apgalvojumu vēršas prof. Čelapovs, aizrādot, ja iepriekšējā izmeklēšanā nav puses, tad runāt par saciksti būtu neiespējami.**

Attiecībā uz prof. Strogoviča norādījumu, ka iepriekšējā izmeklēšanā apsūdzības un aizstā-

* Н. С. Строгович "Криминальный процесс" 79-80. л.

** В. А. Челышев "Система основных принципов сов. укр. процес." (Вестник записки № 6, 1947. г.)

vībss funkcijas nav atdalītas, bet tās realizē viens persona (izmeklētājs vai prokurors) prof. Čelcovs raksta, ka no teiktā var secināt tikai šādu vārdu rotaļu: "izmeklētājs ^{darbā,} (ir divas puses, kas sasnāšas savā starpā, citiem vārdiem runājot, izmeklētāja labā roka - apsūdzētājs - cīnās ar kreiso roku - aizstāvētāju".*

Vai varam būt vienis prātis ar prof. Čelcovu? Zinām, ka padomju izmeklētājam jāapvieno savā darbā šādi nosacījumi:

1) maksimāla aktivitāte un nestaidība noziegumu izdarījušo personu vajāšanā un atmaskošanā, kas saistīta ar

2) maksimālo objektivitāti: iepriekš pieņemta viedokļa trūkumu un rūpīgu materiālu pārbaudi, izvērtējot kā apsūdzēšos tā attaisnojošos faktus.

Grūti te saskatīt "kauc kādu vārdu rotaļu", bet te gan ir runāts par izmeklēšanas objektivitāti, bez kuras nevarētu sekmīgi veikties darbs iepriekšējās izmeklēšanas stadijās.

Tā tad nepareizi kritizēt prof. Strogoviču attiecī-

---

2. Izmeklēšanas objektivitāte nozīmē to, ka izderot iepriekšējo izmeklēšanu, izmeklētājam jāizpēti un jānoskaidro tiklab apsūdzētā atmaskojošie, kā arī attaisnojošie apstākļi un tāpat arī visi apstākļi, kas pastiprina vai mīkstina viņa atbildības pakāpi un raksturu: (KPFSSR KPK 111. p.).

+ Н.А. Перельов "Система основных принципов. сов. спец. пров." 138. стр.
(Мен. зан. № 6. 1947г.)

bā uz viņa pagalvojumu, ka iepriekšējā izmeklēšanā netiek realizēta sacīkstes princips tik pilnīgi, kā tas ir tiesas izmeklēšanā, jo apsūdzības funkcija te nav atdalīta no lietas izšķiršanas funkcijas.

Tālāks prof. Strogoviča pagalvojums, ka ciktāl tiesa nepiedalās iepriekšējās izmeklēšanas stadijā, apsūdzētais neņem puses procesualo stāvokli, jo šajā procesa stadijā viņam nav iespējams tiesas priekšā apstrīdēt viņam uzrādīto apsūdzību, tomēr iepriekšējā izmeklēšana nav inkvizīcijas veids izmeklēšana, jo apsūdzētam arī šajā procesa stadijā pieder jās procesualo tiesību loks, viņš nav izmeklēšanas objekts, bet procesualo tiesību subjekts un kā tāds apsūdzētais aktīvi piedalās izmeklēšanā, ir tiesīgs aizsargāties pret uzrādīto apsūdzību, iesniedzot pierādījumus, kas kalpo pēdējā aizstāvēšanai un līdz ar to iepriekšējā izmeklēšanā strodas sacīkstes elementi, izpelnījās prof. Čelcova asu kritiku.

Prof. Čelcova, atsaucoties uz iepriekš kritiku par Mecha "elementiem" cenšas kritizēt arī Strogoviča "elementus". Tie maz palīdzot apgaismot jautājumu par sacīksti procesā.

Jāatzīst, ka šāda vēršanās pret atsevišķām frāzēm (šīnī gadījumā "sacikstes elementu atrašanās iepriekšējās izmeklēšanas stadijā") arī nepalīdz jautājuma atrisināšanai.

Neatkarībā no tā, vai tie ir sacikstes "elementi" jeb arī kāda cita sacikstes "sastāvdaļa", tomēr iepriekšējā izmeklēšanā risinās procesualā sacikste, bet gan tikai sašaurinātā veidā.

Attiecībā uz to, ja pieteiktu aizstāvi iepriekšējā izmeklēšanā, jāatzīst, ka tas apstākļos vēl pats par sevi "nestiprinātu" sacikstes principu šajā kriminalprocesualajā stadijā¹, jo apsūdzētajam ir pilnīgas tiesības realizēt aizstāvības tiesības arī bez aizstāvja piedalīšanās.

Prof. Čelcova min: "Pat ja dažī pamatnoteikumi tiktu realizēti attiecībā uz aizstāvja piedalīšanos iepriekšējā izmeklēšanā, tā, tomēr neskatoties uz to, neiegūtu sacikstes formu".*

Varam pievienoties prof. Čelcova uzskatiem

---

1. Par aizstāvja pieteikšanu pirmstiesas izmeklēšanā skat. nodaļa "Sacikstes principu reālā izpausme 6. § Aizstāvis".

* Н.А. Челцов, Сист. основн. крим. сов. урал. кр. о. 140. стр.
(Ученн. записки №6. 1947.г.)

tiktāl, cik atzīstam, ka aiztāvja piedalīša-
nās lietas apstākļus radikāli nemsinītu un cik
padomju tiesas prakse to ir pierādījusi, aiztāvis
nav nepieciešams pirmtiesas izmeklēšanā, bet at-
tīcībā uz sākietes esamību šajā procesualajā
stadijā, tomēr jāpaliek uz iepriekšējās pozi-
cijas, t.i. tur sākiete izpaužas sašaurinātā
veidā, per cik prokurors nav apsūdzības puse un
nenotiek procesuala sākiete tiesas priekšā.

stadijā "neparedz prēmātole sākietē atpē
prokurors un apsūdzētā, bet ka tikai tiesas
sākietē pārbauda prokurors iesūdzīto pārtā
ies".

šajā stadijā tiesas sākietē jāpārbauda
to, vai apsūdzības pierādīta, vai apsūdzētā
veidā, bet pieder tiesas sākietē pārbauda
ja procesualā stadijā, kas vairs nav jāpārbauda
šajā stadijā, sākietes veidā procesualā
kāp ar puse pārtātiesības.

Ja tad to pārtātiesības jāpārbauda, kas sākietē
to ar sākietē pārtātiesības un pārtātiesības
pārtātiesības, ja sākietē pārtātiesības pārtātiesības
to par sākietē pārtātiesības pārtātiesības.

stadijā, ka šajā procesualā stadijā, kas sākietē
pārtātiesības pārtātiesības veidā, kas sākietē pārtātiesības

šajā stadijā, kas sākietē pārtātiesības pārtātiesības
pārtātiesības pārtātiesības pārtātiesības pārtātiesības

4. § Tiesai nodošanas stadijā.

Nodošana tiesai ir kriminalprocesa stadijā, kurā tiesa izšķir jautājumu par to, vai viņai iesniegtie faktiskie dati ir pietiekami un vai ir juridiski pamatoti, lai, lietu iztiesājot izšķirtu jautājumu par pie kriminālatbildības saukto personu vainu.

Prof. Čelcovs stāst, ka tiesai nodošanas stadijā "neparedz procesuālo saciksti starp prokuroru un apsūdzētā, bet ka tikai tiesas sastāvs pārbauda prokurora iesniegtos materiālus". *

Šajā stadijā tiesa neizšķir jautājumu par to, vai apsūdzība pierādīta, vai apsūdzētais vainīgs, tas pieder tiesas kompetencei nākamajā procesa stadijā, kād visus šos jautājumus izšķir atklāta, sacikstes veida procesa apstākļos ar pusu piedalīšanos.

Tā tad te galvenais jautājums, kas akcentē uz sevi uzmanību ir juridisko un faktisko pamatu pārbaude, lai caurskatāmo lietu padarītu par iztiesāšanas priekšmetu.

Skaidrs, ka šajā procesa stadijā, kur nevienam netiek pierādīta vaina, kādēļ nevar arī

* М. А. Чалцов, "Система основных принципов сов. уголовного процесса." 1941 г. стр. 1
(Ученые зап. КСБ, 1947 г.)

5.§ Sacikstes princips iztiesāšanas stadijā.

Iztiesāšana ir galvenā un svarīgākā kiminalprocesa stadija. Šajā stadijā tiesa skata cērti un izšķir lietu pēc būtības, t.i.galīgi izpēti visus svarīgākos lietas apstākļus, pārbauda pierādījumus un taisa spriedumu par tiesai nodotām personām.

Iztiesāšanas stadijai ir sacikstes veida uzbūve. Tieši šajā kiminalprocesa stadijā sacikstes princips rod savu vispilnīgāko izpausmi, kas izteicās tiesas un pusu saskāpotā koordinētā darbībā, kas ietver sevī pusu procesualo cīņu. Puses cīnās, sacikstās, apskata pierādījumu materialu no sava redzes viedokļa (apsūdzētājs no apsūdzētāja, aizstāvis no aizstāvja) - un bez šīs procesualās cīņas kiminalprocess vispār zaudētu savu tiesisko izskatu. Šis pusu procesualās cīņas uzdevums ir palīdzēt tiesai rast materialo patiesību, pareizi izšķirt lietu.

Akademiķis Višinskis norāda: "Tiesas izmeklēšanā mums ir procesualā sacikste, bet iepriekšējā izmeklēšanā, kā likums, tā nav".*

Šajā stadijā puses un apsūdzība ir atdalītas no tiesas.

* M.S. Kragovičs 'Kriminalprocess' 140. lpp.

Sacikstes principa reālā izpausme ir tāda, ka tiesā uzstājas apsūdzētājs - prokurors, kurš uztur apsūdzību, un aizstāvis - advokats, kurš aizstāv tiesājamo un tiesa aktīvi, līdzdarbojas pierādījumu pārbaudē. Tāda ir sacikstes principa vispilnīgākā izpausme.

Prof. Strogoviča viedoklis ir, ka "arī tajos gadījumos, kad lietu iztiesā bez apsūdzētāja un aizstāvja, sacikstes principu, kaut arī tā realizācija ir ierobežota, tomēr nelikvidē un neatceļ".^{*}

Savu viedokli prof. Strogovičs argumentē ar to, ka apsūdzības slēdziens, kurā prokuratūra ir formulējusi savus uzskatus par tiesājamo, ir tiesā arī tad, ja nav klāt pats prokurors - apsūdzētājs.

Prof. Čelcovs šāda veida "saciksti" neatzīst, un dod tai nosaukumu "papīru sacikste". Tā tad prof. Čelcovs atzīst, ka arī tad risinās procesualā sacikste, bet viņam neatīk, ka vienu pusi (šīnī gadījumā - apsūdzības) reprezentē "papīrs".

Tomēr jāatzīst, ka "rakstītam vārdam" mēs nedrīkstam pieiet ar šādu skepsi. Apsūdzības slēdzienā ir izteikti iepriekšējās izmeklēšanas rezultāti un formulēta apsūdzība, kuru pastipri-

* M. S. Strogovič, "Kriminālpocess" 80. lpp.

na izmeklēšanas materiāli un kura ir iztiesāšanas priekšmets. Apsūdzības slēdzienā ir izteikta pārliecība par apsūdzētā vainu, pārliecība, kas izveidojusies visas izmeklēšanas rezultātā, jo apsūdzības slēdzienu izmeklētāja sastādā tikai tad, kad ir pilnīgi pārliecinājies par apsūdzētā vainu².

No teiktā varam secināt, ka apsūdzības slēdzienam ir ļoti liela nozīme, un ka pēdējais ir pilnīgi tiesīgs reprezentēt prokurora viedokli tiesā.

Prof. Čelcova aizrāda, ka procesualā saikste tiek mazināta sakarā ar to, ka kriminalprocesualais likums neesot tik "kategorisks" attiecībā uz saikstes principa realizāciju iztiesāšanas stadijā, kā daži teoretiski (te viņš domā prof. Strogovišu), un neprasa prokurora obligātu piedalīšanos tiesas sēdē¹.

---

2. Runājot par apsūdzības slēdzienu jāievēro, ka tas nav vis izmeklētāja slēdziens prokuroram (jo tādām slēdzieniem iztrūktu juridiska spēka), bet gan prokuratūras, kā valsts apsūdzības orgāna akts.

1. Pašreizējā kriminalprocesualā likumdošana ir sankcionējusi šādu stāvokli: ja prokurors, virzīdams lietu uz tiesu ar apsūdzības slēdzienu, paziņo pēdējai, ka viņš uzskata par nepieciešamu

Jāatzīst, ka arī prof. Strogovičs secina, ka šādā gadījumā, (t.i., ja iztiesāšanā nepiedalās prokurors) sacīkšu principa realizācija tiek ierobežota, bet kā jau aizrādīts, pastāv PSRS ģenerālprokurora norādījums, kas uzliek prokuroriem par pamatpienākumu uzturēt valsts apsūdzību tiesā, līdz ar ko prof. Čelcova pievērštie procenti (50, 60, 80%) par lietām, kas caurekatītas tiesā bez prokurora līdzdalības, vairs nevar progresēt, bet gan tiem ir viena iespēja - samazināties līdz minimumam.

Ļoti svarīgs ir jautājums par aizstāvja piedalīšanos iztiesāšanā. KPK 55.p.paredz, ka lieta, kuru caurekatīšanā piedalās apsūdzētājs, obligāti jāpiedalās arī aizstāvim.

Tomēr prakse zina veselu virkni gadījumu, kur tiesājamais atsakās no aizstāvja juridiskās palīdzības, pats realizēdams sevis aizstāvēšanu.

---

personīgi uzturēt tiesā apsūdzību, sagatavošanas sēde pielaiž prokuroru kā apsūdzētāju.

Ja prokurors tādu pieteikumu nav izdarījis, kā arī nav iesniedzis šādu priekšlikumu pašā sagatavošanas sēdē, sagatavošanas sēde uz savu iniciatīvu var atzīt par nepieciešamu prokurora piedalīšanos apsūdzētāja lomā un šajā gadījumā tiesas lēmums par lietas caurekatīšanu ar prokurora

М.А. Челызов, Система основных принципов сов. упр. процес. (Четвертые записки №4 1972)

Tā arī prof. Strogovičs aizrāda: "Ir arī otra pu-
se - aizstāvība, t.i. pats tiesājamais, kurš
personīgi aizstāvas tiesā pret prokurora iz-
virzīto apsūdzību, kaut arī viņam nav aizstāvja". *

Padoņļu Savienībā ir veikts liels likumu
popularizēšanas darbs, un neviens mūsu valsts
pilsonis nedrīkst aizbildināties ar likumu ne-
zināšanu, tādēļ arī skaidrs, ka praksē ir sas-
topami gadījumi, ka tiesājamais atsakās no ad-
vokāta juridiskās palīdzības, jo ir spējīgs
pats realizēt Staļina Konstitūcijā nodrošinā-
to tiesību uz aizstāvību.

Tā tad, ja iztiesāšanas stadijā nepiedalās
aizstāvis, tas vēl nevar būt par šomeslu uzskatīt,
ka šī stadijā iztrūkst sacīkstes prin-
cips.

Ateerēsimies, kā procesa sacīksti rakstu-
rojis akademiķis Višinskis: "Pat tad, kad tiesā
nav klāt prokurors un izstāvis, pilnīgi paliek
spēkā sacīkstes princips tai nozīmē, ka tiesāja-

---

piedalīšanos pēdējam ir obligāts.

Secinām, ka lietas esurskatīšana tiesā
bez prokurora kā apsūdzētāja piedalīšanos var
notikt tikai tad, ja pats prokurors, kā arī tie-
sa neuzskata šo piedalīšanos par vajadzīgu.

* M.S. Strogovičs, "Kriminālproces" 80. l.

mais realizē savas tiesības uz aizstāvību, kā
to pasludina mūsu jaunās Konstitūcijas 111.pants".*

Tā tad sacikstes pazīmes saglabājas arī
tajos gadījumos, kad apsūdzētais un aizstāvis
nepiedalās tiesā, kaut gan jāatzīst, ka šajos
gadījumos sacikstes princips izpaužas ierobe-
žotā, sašaurinātā veidā.

Iztiesāšanas stadijai sacikstes princips
tomēr ir raksturīgs, un raksturīgs tas ir tā-
dēļ, ka kalpo liela uzdevuma realizācijai, ka
ir nepieciešams materialās patiesības izziņāša-
nai.

* M. S. Krogaičs, "Kriminālprocesu" 579. lpp.

6.§ Sacikstes princips kasācijas instancē.

Kārtību, kādā uz pusu sūdzībām no jauna skata cauri lietu, ko izšķirusi pirmās instances tiesa, sauc par kasācijas tiesvedību.

Tā kā kasācijas instancē paliek pilnā mērā spēkā atklātības princips¹, tad atliek analizēt jautājumu par sacikstes principu kasācijas tiesvedībā.

Puses tiek arī aicinātas uz kasācijas tiesas sēdi, t.i.viņām paziņo par iztiesāšanas dienu un pēdējām ir tiesības piedalīties kasācijas sēdē².

Tā tad pusu piedalīšanās kasācijas instancē nav obligāta.³

PSRS Konstitūcijas 111.p.garantētā tiesība uz aizstāvību nav attiecināma vienīgi uz pirmās instances tiesu, bet paliek spēkā arī kasācijas instancē, ietverot sevi spriedumā

---

1. Tiesas sēdes durvju slēgšana notiek to pašu iemeslu dēļ kā pirmās instances tiesā.

2. Tormēr lieta tiek caurskatīta arī bez pusēm, ja tās nav ieradušās, bet tām par sēdi laikus paziņots.

3. Obligāta, ir puses pieļaušana lietas caurska-

pārsūdzpšanas tiesību un tiesājamā (vīpa aizstāvja) tiesību uzturēt sūdzību kasācijas instancē.

Pēc tiesneša raferata puses ir tiesīgas sniegt savus paskaidrojumus. Pirmā vārda tiesības bauda tā puse, kura iesniegusi sūdzību.

Kasācijas instancē puses ir tiesīgas iesniegt vēl jaunus materialus (dokumentus), kas papildinātu lietu un kalpotu materialās petiesības noskaidrošanai.

Lai gan kasācijas instancē ir būtiskas atšķirības no iztiesāšanas stadijas¹, tomēr jāatzīst, ka arī šajā kriminalprocesa etapā tiek realizēts sacīkstes princips un arī kasācijas instance (tāpat kā iztiesāšanas) ir būvēta uz sacīkstes pamatiem.

---

tišanā kasācijas instancē, ja tā ir pieteikusi vēlēšanas piedalīties personīgi vai ar pārstāvju starpniecību.

1. Tiesājamais kasācijas instancē gan dod paskaidrojumus un uztur savu sūdzību, bet vīpu nepretina. Arī lieciniekus nesaicina uz kasācijas tiesas sēdi, kādēļ gluži dabīgi - pēdējie netiek arī pratināti.

7. § Sprieduma izpildīšana stadijā.

Sprieduma izpildīšana ir pēdējā kriminalprocesa stadija un tā noslēdz procesu konkrētā kriminallietā.

Sprieduma izpildīšana vairs nebazējas uz sacīkstes principa pamatiem, jo pēc tam, kad spriedums stāties likumīgā spēkā tiesājamais vairs nav puse - viņš ir notiesātais. Tā kriminalprocesa saturs - pusu procesualais strīds - tiek izšķirts jau ar sprieduma stāšanās likumīgā spēkā un sprieduma izpildīšanas stadijā (par cik vispār iztrūkst puses) nevaram vairs runāt par sacīkstes principu.

8. § Tiesas uzraudzības stadijā.

Likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu vai lēmumu jaunai caurskatīšanai (pastāv) ieviesta tiesas uzraudzības kārtība.

Tiesas sēdē, kas skata cauri lietu tiesas uzraudzības kārtībā, nepiedalās puses un viņu pārstāvji.

Tiesas uzraudzības instance nav būvēta uz sacikstes pamatiem, un kā raksta prof. Čelcova, te bieži tiesas priekšsēdētājs uzstājas kā apsūdzētājs, lai apmainītu pārāk "mīkstu" spriedumu. Viņš raksta: "Šajā procesa stadijā apsūdzētajam iztrūkst tiesības aizstāvēties pret sava stāvokļa pasliktināšanos - protams, ka tā ir skaidra sacikstes principa pārkāpšana".*

Arī prof. Strogovičs uzskata par strīdīgu jautājumu sakarā ar notiesātā un viņa aizstāvja tiesību ierobežošanu, neatļaujot pārdējam piedalīties tiesas sēdē, kurā skata cauri lietu tiesas uzraudzības kārtībā.

Viņš atzīmē: "Nav šaubu, ka pašā notiesātā vai viņa aizstāvja piedalīšanās uzraudzības instances sēdē varētu palīdzēt uzraudzības instancei un

* Н.А. Черныш, Сист. основн. принци. сов. уголовн. процес. " 143 стр.
(Мелкие записки № 6, 1947 г.)

garantēt notiesātā tiesības, jo notiesātais un viņa aizstāvis atkarībā no uzraudzības kārtībā pieņemtā protesta rakstura varētu sniegt savus paskaidrojumus un iesniegt savus apsvērumus kā papildinot protestu, tā arī iebilduma veidā pret to! *

Redzam, ka prof. Strogovičs iepem viedokli par notiesātā un viņa aizstāvja pielaišanu piedalīties tiesas sēdē, kas skata ceuri lietu tiesas uzraudzības kārtībā, tādā veidā ienesot pēdējā sacikstes principu.

Tomēr jāatzīst, ka patlaban tiesas uzraudzības instancē iztrūkst procesuala sacikste un taisnība prof. Čelcovam, kas citējot Turgeņev u, atzīmē, ka te sacikstes princips pat "nav pārgulējis". **

* M. I. Strogovičs „Литературный процесс“ 4 гл. 4.

** М. А. Челышев „Система основных принципов сов. уголовного процесса“ 144 стр.
(Ученые записки № 6, 1947 г.)

III nodaļa

Sacikstes principa reālā izpaušme

1.§ Raksturojums

Padomju kriminalprocesa sacikstes princips rod savas realizācijas vispilnīgāko izpaušmi iztiesāšanas stadijā, jo tieši šai stadijā, kā saka prof. Strogovičs "puses un apsūdzība ir atdalītas no tiesas".*

Sacikstes principa reālā izpaušme izteicās apsūdzētāja un aizstāvja procesualajā cīņā, kas sastāda ar tiesas aktīvu līdzdalību.

Sekojošais uzdevums ir sīkāk analizēt jautājumu par sacikstes principa realizētājiem padomju kriminalprocesā.

* M. S. Strogovičs, "Kriminalprocess" 19. lpp.

2. § T i e s a

Padomju kriminalprocesā tiesa ir procesa vadītāja. Tiesa nav puse, un tās lomu nevar reducēt līdz pusu procesualās sacīkstes pasīvai novērotājai. Tiesa ir lietas izšķirēja, "procesa saimnieks". Kā tādu - tiesu nesaista pusu viedoklis¹,

Padomju tiesa ir objektīva. Tas nozīmē, ka iztiesāšanā tiesa pārbauda visus lietas apstākļus: gan tos, kas runā pret, tā arī par labu tiesājamam. Tiesa arī nodrošina tiesājamam reālu iespēju izmentot viņam piešķirtās procesualās tiesības. Tiesas priekšsēdis vada sēdes gaitu, t.i. dod attiecīgus rīkojumus un saskaņā ar likumu un tiesas noteikto kārtību atļauj pusēm izdarīt visas tās procesualās darbības, no kurām sumējas lietas caurskatīšana tiesā.

Padomju tiesa ir aktīva līdzdalībniece pusu

---

1. Tiesa nedrīkst atstāt neizpētītu vienu vai otru lietas apstākli tikai tāpēc, ka puses to nav lūgušas, ja šis apstāklis svarīgs - tiesa to izpētī uz pašas iniciatīvu, turpretī, ja šis apstāklis nesvarīgs, tiesa var to neizpētīt, kaut arī puses būtu to lūgušas.

procesuālajā cīņā, bet jo sevišķi šī aktivitāte
pieaug, kad lietu iztiesā bez apsūdzētāja un
sizstāvja piedalīšanās. Lai tiktu realizēts sacik-
stes princips, tiesa arī šajā gadījumā nedrīkst
zaudēt savu objektivitāti un nostāties vienas
vai otras puses pozīcijās. Tai ir jānodrošina
visu lietas apstākļu vispusīga un objektīva no-
skaidrošana. Tiesai savas darbības realizācijā
jāveidās no sacikstes principa, tad tā iegūs
darbālaugu masu atzinību un cieņu, kā arī varēs
maksimāli neklūdīgi sasniegt savu galveno uzde-
vumu - atklāt⁸ materiālo patiesību.

3. § A p s ū d z ē t ā j s

Kā apsūdzētais tiesā uzstājas prokurors. Valsts apsūdzību, t.i. apsūdzību valsts vārdā un vienas interesēs, tiesā uztur prokurators. Valsts apsūdzētāja pamatfunkcija - apsūdzības uzturēšana tiesā. Ar apsūdzības uzturēšanu sa-pret tiesājamā apsūdzības pamatotības pierādīšanu tiesā, piedalīšanos tiesas izmeklēšanā un visu tiesas caurskatāmo pierādījumu pārbaudīšanā, visu datu analīzi un pieprasījumu piemērot šāda līdzekļi apsūdzības runāpusu debatu laikā.

Tā tad prokurora galvenā funkcija - apsūdzēt, kas ir diametrāli pretēja advokāta funkcijai. Tā arī, balvojoties uz mūsu kriminālproce-ssa sašķīstes principa, risinās viņu starpā cīņa. Kā prokurora tā arī advokāta darbības jēga un būtība izriet no pamatuzdevuma - palīdzēt tie- sai materiālas patiesības atklāšanā. Prokurors tiesā ir puse un bauda vienlīdzīgas tiesības ar aizstāvi¹, pie kam prokurors nav tiesīgs ierēmt privilēģētu stāvokli. Abi viņi ir tiesas

8

1. Abiem viņiem ir tiesības uzstādīt jautājumus, aicināt ekspertus u.t.t.

palīgi, bet tiesa ir tā, kas vada tiesas izmeklēšanas darbu². Tas protams nemezina pusu aktivitāti un nesāšaurina pēdējo procesualās tiesības, bet visā iztiesāšanas stadijā tiesa ir procesa saimnieks un, piemēram, prokurora atteikšanās no apsūdzības vēl nav par iemeslu atteikties tiesai no iztiesāšanas (kā tas ir Anglijā).

Prokurors nav tiesīgs prasīt spriedumu, kas būtu pretrunā ar faktiem. Nav visam neatbilst padomju prokurora uzdevumiem tāda papēmieni pielietošana kā mākslīgu pierādījumu izlase, to vispusējs apgaismojums. Prokuroram jāuzrāda tiesai visu lietas faktisko, pusi ar tās patieso saturu un jāparāda kā tiesai tā arī pilsoņiem, kas klausās procesu, visu caurskatāmās lietas patieso sabiedrisko nozīmi.

b. Višinskis ir aizrādījis, ka prokuroram sevi tiesā jāparāda kā istu boļševiku,

---

2. Padomju kriminalprocesā nav un nevar būt tāds stāvoklis, kāds valda iztiesāšanas stadijā Anglijā, kur pusu aktivitāte "valda" par tiesu, padarot pēdējo par pasīvu novērotāju pusu procesualajai "divkaujai", bet mūsu tiesā nav arī tāds stāvoklis kā Francijā, kur tiesnesis ir visspēcīgāks.

viņam ir jācieņā padomju likumi un jābūt modram padomju tiesību sargam, darbaļaužu interešu aizstāvim, neatļaidīgam tautas iensidnieku dzimenes nodevēju, socialistiskā īpašuma izlaupītāju un citu noziedznieku atmasketājam.*

Padomju prokuroram ir jācieņā mūsu tiesa, jānodrošina tās autoritāte¹.

Prokuroram ir jābūt arī korektam attiecībā ar advokatu.

Prokurora apsūdzības runai ir jāpārliciena ne tikai tiesa, bet arī tiesas auditorija, tai jārada procesā klātesošiem pilsoņiem pilnīga pārlicība par tiesājamā vainu, par to, ka viņš nepieciešams sodīt, un tāpat arī jāpelnāk skaidra izpratne par to, kas tas, ko tiesājams izdarījis, ir nepieļaujams un bīstams. Bet šim nolūkam prokurora runai jābūt stingri pamatotai, bez lietas faktisko apstākļu sagrozījuma, bez pārspilējuma.

b. Višinskis aizrāda, ka tad, kad prokurors grib ar "pārmērīgi skaļām un bargām frazēm" gūt tiesas un auditorijas pārlicību par savu "taisnību", rodas iespēds, ka nav nopietna pamata

---

1. Ja tiesa pārkāpj likumus, tad prokuroram jālūdz to atzīmēt tiesas sēdes protokolā.

* Акад. Виночкин «Задачи советской прокуратуры» 48 г.
(Согл. закон № 6. 1938 г.)

apsūdzībai.*

Tadu rīcību rīcību varēja atļauties kapitalistisko zemju prokurori, bet ne padomju likumības sargs¹.

Ievērojot iepriekš minētos apsvērumus, prokurors realizē sacīkstes princīpu iztiesāšanas stadijā.

Savādāku nostāju iepem prokurors iepriekšējās izmeklēšanas stadijā. Te prokurors nav puse, bet izmeklēšanas darbu vadītājs. Prof. Čelcova atzīmē: "viena pienākums ir ierosināt kriminallietu, t.i. dot pirmo impulsu procesam".** Tīkai tad būs stabils apsūdzības pamats un tiesājamaiz iztiesāšana neatteiksies no tā, ko teicis iepriekšējā izmeklēšanā, ja prokurors būs vedījies no faktiem, bet ne no personīgiem ieskatiem.

Iepriekšējā izmeklēšanā prokurors ir gal-

---

1. Jau A.I.Hercens pratis pareizi raksturot buržuazijas prokuroru, attēlojot franču prokurora apsūdzības darbību "Neapvaldīta mīlestība atklāt patiesību, izpētīt visus sīkumus kriminallietās, nežēlīgi vajāt vainīgos, mulsināt viņus — visi tie ir tīri franciski trūkumi; tiesvedība viņiem ir asinskāra spēle, kas līdzīga

* Акад. Вишинский "Задачи советской прокуратуры" 48 стр.
(Сов. закон. № 6. 1938 г.)

** М.А. Челюзов "Прокурор и адвокат в советском уголовном процессе"
(Сов. закон. № 4. 1945 г.) 44. стр.

venais processa virzītājs un vadītājs. Viņš atbild par par izmeklēšanas materialu, kvalitāti².

Šajā procesuslajā stadijā prokurors pilda arī aizstāvja funkcijas, jo pamatojoties uz Staļina Konstitūcijas 111.p. arī iepriekšējā izmeklēšanā tiek realizēta personas tiesība uz aizstāvību. Tā kā te iztrūkst speciāls aizstāvības institūts, tad aizstāvības funkcijas vadoties no pašas lietas materiāliem, veic prokurors un izmeklētājs.

Staļina Konstitūcijas 111.p. uzliek par pienākumu padomju, prokuroram vispusīgu lietas materiālu pārbaudi un ievērot maksimālo objektivitāti¹ izmeklēšanā, savācot kā apsūdzēšos, tā arī attaisnojošos pierādījumus.

---

1. Pārbaudei sparu acis. Prokurors kā izveicīgs toreadors ir pazemots, ja vajājamsis zvērs paliek dzīvs (Strog. "Kriminalpr." 380 lp.)

2. Iepriekšējā izmeklēšanā materiālus savāc izmeklētājs. Prokuroram jāpieiet kritiski šo materiālu pārbaudei.

1. Padomju prokuroram jābūt objektīvam. Nav pareizi, kā to jau norāda akad. Višinskis, uzskatīt, ka objektivitāte ir buržuāzisks aizspriedums, ka prasība būt objektīvam nozīmē atteikties no šķiru cīņas, no šķiru politikas. Obejektivitāte, kā mēs tā izprotam, nav pretrunā ar mūsu interesēm

Padomju prokurāra pieeja lietai nedrīkst būt formāla: ja jau apsūdzēts, tad visi iebildumi tukša atrunāšanās. Prokurors pienākumos ietilpst dot iespēju apsūdzētajam iebilst pret apsūdzību kā arī uzstādīt savas prasības.

Ja prokurors ir kļūdinājies un kļūdu izlabo - tas nemazina, bet paceļ viņa autoritāti.

b. Kaļipins ir aizrādījis, ka mēs presam un mums ir tiesības prasīt no prokurora, lai neviens nevainīgs pilsonis nebūtu nodots tiesai.*

Visiem pilsoņiem jābūt pilnīgi pārliecinātiem, ka padomju prokurors - viņu interešu sargs.

---

un uzdevumiem šķiru cilpā. Otrādi - objektivitāte palīdz mums pareizi orientēties, palīdz gūt uzvaru.**

* N. A. Kersizol, Прокурор и адвокат в советском уголовном процессе 44 слайда
(Сов. закон. № 4. 1975. г.)

** Там же.

4. § Cietušais un civilprasītājs.

Par cietušo sauc personu, kas cietusi no nozieguma, kurš sastāda izmeklēšanas priekšmetu lietā.

Cietušais reprezentē apsūdzības pusi privātā apsūdzības lietās. Viņš ir tiesīgs piedalīties iztiesāšanā kā civilprasītājs, ja ar tiesājamā noziedzīgām darbībām viņam nodarīts materiāls zaudējums¹.

Kā apsūdzētājs privatās apsūdzības lietās un civilprasītājs ^{cietušais} bauda visas puses tiesības, t.i. viņš piedalās tiesas izmeklēšanā, tiesājamo un liecinieku pratināšanā, pusu debatēs. Bez tam viņš pats tiek nopratināts tiesas izmeklēšanā kā liecinieks (piezīme pēc KPFSR KPK 284.p.)

Cietušais - apsūdzētājs privatās apsūdzības lietā - uztur iztiesāšanā apsūdzību. Viņš ir tiesīgs izlietāt visus tos procesualos līdzekļus, kuri kriminālprocesa kodekā ir piešķir-

---

1. Visos pārējos gadījumos cietušais ir tikai liecinieks un viņa procesualais stāvoklis tiesā ne ar ko neatšķiras no liecinieka stāvokļa.

ti apsūdzētājam.

Cietušais-civilprasītājs piedalās to apstākļu izmeklēšanā, kas saistīti ar civilprasības pamatojumu. Kā tiesas izmeklēšanā, tā arī pusu debatēs pēdējais nedrīkst iziet aiz civilprasības robežām. — nav tiesīgs uzņemties apsūdzētāja funkcijas¹.

Tādējādi cietušais ir puse divos gadījumos:

- 1) kad viņš ir pieteicis civilprasību un
- 2) kad viņš uzstājas kā apsūdzētājs privātas apsūdzības lietā.

---

1. Piemēram, civilprasītāja kompetenču apjomā neietilpst tiesība prasīt soda mēru piemērošanu tiesājamam.

5. § Tiesājamais

Par tiesājamo sauc apsūdzēto no tā brīža, kad notikusi viņa nodošana tiesai.

Tiesājamais ir puse un kā tāds viņš piedalās visā tiesas izmeklēšanas gaitā, katrs pierādījums izpētīšanā un pārbaudē. Viņš ir tiesīgs uzdot jautājumus lieciniekiem un ekspertiem, kā arī citiem tiesājamajiem, piedalīties lietisko pierādījumu apskatē un sniegt tiesai, paskaidrojumus katrā brīdī. Tiesājamais ir aktīvs lietas iztiesāšanas dalībnieks un padomju tiesa nodrošina viņa procesualo tiesību realizēšanas iespēju².

Neskatoties uz to, ka tiesā tiesājamais ir puse, viņš ir arī kā persona, par kuras darbību tiek seurskatīta lieta, kuras vainas jautājums tiek izšķirts - tiesājamais ir persona, kuru

---

2. Tiesu praksē dažkārt sastopama ir procesualā vienkāršotība t.i. - tiesa izmeklēšanas robežas sašaurina, nepamatoti streidot tiesājamā lūgumu izsaukt uz tiesu lieciniekus kā arī pieprasīt papilddokumentus. Tiesa neiedziļinās tiesājamā paskaidrojumos, nepiegricžot tiem pienīcīgo uzmanību.

Šādi procesualās vienkāršotības gadījumi jānovērtē kā socialistiskās likumības pārkāpumi, kas visdrīzākā laikā jālikvidē mūsu tiesu praksē.

"tiesā". Tāpēc tiesājams tiesā tiek pratināts¹.
Pratināšana palīdz tiesai noskaidrot labāk lietas apstākļus.

Kā pusei procesā tiesājamam pieder virkne procesualu tiesību, kā piemēram,

- 1) tiesība piedalīties pusu debatēs²
- 2) pēdējā vārda tiesības³
- 3) tiesības sniegt tiesai pasākījumus par katru lietas apstākli visā tiesas izmeklēšanas laikā (KPK 277.p.)
- 4) ierosināt tiesā lūgumus par liecinieku un ekspertuaicināšanu
- 5) piedalīties liecinieku, ekspertu, un citu tiesājamo nopratināšanā
- 6) lietā savākto pierādījumu pārbaudīšanā

---

1. Mūsu kriminalprocesa kodeks neuzliek tiesājamam pienākumu (līdzīgi kā apsūdzētam iepriekšējā izmeklēšanā) liecināt tiesā. Nav paredzēta arī sankcija par atteikšanos no liecināšanas vai arī par nepatiesas liecības došanu.

2. Šīs tiesības tiesājams realizē, ja procesā nepiedalās aizstāvis, bet tiesājams pats aizstāv sevi.

3. Pēdējā vārda tiesība ir ļoti svarīga tiesājamā procesualā garantija. Ciktāl tiesas spriedumam jāizšķir tiesājamā liktenis, tieši tiesājamam ir tiesības runāt pēc visiem, tieši pirms tam, kad tiesa taisīs spriedumu.

7) lūgt tiesu pieprasīt jaunus pierādījumus.

Iepriekšējā izmeklēšanā apsūdzētais nav puse, jo iepriekšējā izmeklēšana nav sacikstes veids, kaut gan sacikstes elementi tajā, bez šaubām, ir. Kā jau iepriekš norādīts, apsūdzības un aizstāvības funkcijas apvienotas izmeklēšanas orgāna rokās, kurš uz savu iniciatīvu ierosina lietu, vāc pierādījumus, nosaka izmeklēšanas apjomu un virzienu. Reizē ar to apsūdzētam iepriekšējā izmeklēšanā ir virkne procesualu tiesību, kuras viņam dod iespēju aizstāvēties pret uzrādīto apsūdzību¹.

Rezumējot visu iepriekš teikto jāsecina, ka tiesājamam (tāpat arī apsūdzētam) ir dotas plašas procesualas garantijas un arī materiālā iespēja realizēt sevis aizstāvēšanu. Tiesājamais procesā ir puse, tiesību subjekts un padomju kriminalprocess tiek realizēts pusu procesualās līdztiesības apstākļos, kad tiesājamais aizstāves, kad viņš cīnās...

---

1. Apsūdzētam ir piešķirtas šādas procesualas garantijas: 1) būt nopratinātam 24 stundas pēc apsūdzības celšanas, 2) tiesības atteikties no pašapsūdzības, 3) iepazīties ar apsūdzības materiālu (KPK 206.p.) u.c.

Kā jau minēts b. Višinskis atzīmē, ka sacik-
stes princips nezaudē savu nozīmi pat tad, ja tiecā-
jamais pats realizē savas tiesības uz aizstāvību,
un procesā nepiedalās aizstāvis - advokats.

Tomēr par oik neikviens tiesājамais būs spe-
ciali sagatavots sevīs aizstāvēšanai un pārzinās
likumus, pastāv aizstāvības instituts un aizstāvja
funkcijas realizē juristi - advokati. Aizstāvja
piedalīšanās procesā nav obligata, bet, ja tiesā-
jamais lūdz, tiesai ir jāpielaiž viņa izvēlētais
aizstāvis, vai aizstāvis jāieceļ caur advokatu
koleģiju, ja tiesājамais pats aizstāvi nav izvēlē-
jis.¹

---

1. Ja pārkāptas apsūdzētā tiesības uz aizstāvību
- spriedums tiek atcelts.

6. § Aizstāvis

"Aizstāvja juridiskais stāvoklis tiesā, kas nosaka viņa attiecības ar tiesājamo - viņa aizstāvamo, nozīmē to, ka aizstāvis ir tiesājamā pārstāvis", raksta prof. Strogovičs *

Aizstāvis darbojas tiesājamā interesēs kā arī aizstāv pašu tiesājamo pēdējā uzdevumā (pilnvarā) vai arī ar viņa piekrišanu (ja aizstāvi iecēlušī tiesā).

Aizstāvības funkcija ir publika, sabiedriska, ar nozīmi visā valsts mērogā. Kriminallietu izšķiršana ir ļoti svarīga un sarežģīta tiesas darbība, jo šeit jāvērtē pret padomju valstij un sabiedrībai būtiskiem elementiem, bet reizē nevar aizmirst arī to, ka sods kriminallietās paredz tādas smagas sekas kā brīvības atņemšanu, tiesību un mantas zaudēšanu u.t.t. Ja arī kriminālsoda sankcija nav tik bērna, tad tomēr nevar aizmirst morāliško triecienu sodītajam. Bez tam grūti ir atklāt nozieguma izdarītājus un noteikt vainīguma pakāpi, ja tiesa kļūdās un notiesā nevainīgus pilsoņus, tad tiek nodarīts ļaunums kā pēdējiem, tā arī valstij. Tādēļ ļoti liela nozīme ir aizstāvības institūtam. Kas ir

* N. S. Strogovičs, "Kriminālprocesu" 387. lpp.

aizstāvība? "Katrs pretošanās apstādzībai, pilnīgi vai daļēji noliedzot to, ir aizstāvība".*

Aizstāvības reālizētāji ir aizstāvis, kas piedalās procesā, pārstāv tiesājamo, aizstāv viņu, palīdz izlietot viņa procesualās tiesības.

Advokāta loma kriminālprocesā ir visai savdabīga. Viņa pamatfunkcija ir palīdzēt tiesai lietās apstākļu izmeklēšanā no tiesājamā tiesību un interešu aizstāvības viedokļa. Aizstāvis ir tiesas palīgs pierādījumu savākšanā un pārbaudē par labu tiesājamam, un, blakus tiesai, ir vispusības un pareizības nodrošinātājs, izlemjot lietu pēc būtības.

Aizstāvis ir tiesājamā pārstāvis: viņš aizstāv pēdējā intereses un procesualās darbības izdara tiesājamā vārdā. Aizstāvēt savu aizstāvēmo - galvenais aizstāvja uzdevums, tāpēc aizstāvis nekādos apstākļos nav tiesīgs darīt kaut ko, kas nāktu par jaunu aizstāvējamā interesēm.^{* *} Tomēr aizstāvis nav arī tiesīgs sava aizstāvējamā interesēs sagrozīt faktus, apzināti vedot tiesu uz maldību. Ja advokāts izlieto, kā saka, visus līdzekļus, lai "vainu noveltu no tiesājamā", "baltu pārvērstu par melnu" un otrādi, tā apzināti maldinādams tiesu, tad viņš sevi degradē līdz

* М.А. Чернышова "Прокурор и адвокат в советском уголовном процессе" (Сов. закон. № 4, 1945 г.) 49. стр.

* * Шенников "Адвокатская практика" 10. стр. (издано Ленинградом 1948 г.)

buržuaziskā advokāta stāvoklim.

Aizstāvēt tiesājamo advokāts līdz ar to palīdz tiesai, lai lietas iztiesāšana būtu maksimāli apsargāta no eventualām kļūdām. Tāda ir padomju aizstāvja loma un tādi ir viņa pienākumi. Sakarā ar to aizstāvis nav tiesā saistīts tiņki ar sava aizstāvētā lūgumiem un viņa gribu, bet viņš realizē aizstāvību tā, kā pate to uzskata par atbilstošu padomju advokāta stājai.

Advokāta darbības īpatnība ir tās vienpusīgais raksturs, kas ir gluži pretējs prokurora vispusīgajai darbībai. Advokāta uzdevums ir palīdzēt pie tiesas sauktajiem pilsoņiem. Tas, pretams nenomīmē, ka advokāts var zaudēt socialistisko tiesību apziņu un sākt aizstāvēt noziegumu, ko soda padomju likums.

Advokāts nevar atteikties no aizstāvības. Kā zināms - prokurors ir tieģis atteikties no apsūdzības, ja iztrūket pierādījumi par tiesājamā vainu, to viņš dara, lai aizsargātu socialistisko likumību. Aizstāvja atteikšanai iztrūket šādu motīvu. Vienpēr un katrā lietā atradīsies tādi apstākļi, kas runā par labu tiesājamam, mīketinās viņa vainu. Kā jau minēts - aizstāvis nav saistīts ar tiesājamā prasījumiem attiecē uz aizstāvības metodēm un sa-

vu secinājumu formulējumiem, bet arī atteikšanās no aizstāvības nav pieļaujama. Šai apstākli arī sakņojas advokāta darba grūtums. Šis grūtums, kā to aizrāda arī b. Višinskis, ir tas, ka aizstāvim bieži nākas pacelt balsi tā labā, ko parasti sabiedrība nodēda, kā rīcību nosoda arī pats aizstāvis, bet tomēr ir vajadzīgs izcelt, atsegt momentus, kas runā par labu tiesājamam.*

Advokātam jācienī arī tiesas autoritāte un jāatceras, ka tiesas tāle ir "tā laboratorija, kur formējas sabiedriskā doma".^x

No padomju advokāta mēs prasām izturību, noteiktību un politisko tālredzību.

Likums nosaka arī tos gadījumus, kad aizstāvja piedalīšanās ir obligāta. Kā padomju procesā varētu iztikt bez aizstāvja, ja lietā uzstājas apsūdzētājs, vai arī tiesājamam ir tādi fiziski trūkumi (kuris, mēms u.t.t.), kas apgrūtina pašam uzstāties personīgi, kā arī uztvert tiesas zālē notiekošo? Nē, nevarētu! KPK 55.p.paredz šajos gadījumos obligātu aizstāvja piedalīšanos.

Advokāts ir tiesas palīgs tajā nozīmē, ka viņš palīdz tiesai nodibināt materiālo patiesību. Šī palīdzība var izpausties tā, ka aizstāvis dod tiesai lietas precīzai izspriešanai vajadzīgos

* М.А. Менделеев. Труды по уголовному делу. Учен. зап. к.юри. н. 48. вып. (Сов. закон. №4. 1945 г.)

argumentus un datus, bet arī brīdina tiesu no
neareizas darbības. Aizstāvis iebilst pret tā-
du tiesas un apsūdzības darbību, kas pārkāpj li-
kumu un sašaurina aizstāvama tiesības. Aizstāvja
loma materiālās patiesības noskaidrošanā nav
tāda pati kā tiesas lomā, tiesai piekrit materi-
ālās patiesības nodibināšana kriminallietā vis-
pār, bet aizstāvis atklāj materiālo patiesību
tiesājamā tiesību un interešu aizstāvības vir-
zienā. Šo darbību advokats veic visā lietas iz-
tiesāšanas gaitā, bet sevišķi tā izpaužas pierā-
dījumu analizē, kas ir pati atbildīgākā aizstā-
vības runas daļa. Advokātam no lietas materiā-
liem jāizvelk viss, kas runātu par labu tiesā-
jamam. Daļā un pamatotā pierādījumu analizē
no aizstāvības pozīcijas advokātam jācenšas
novērt tiesu no bīstamā ceļa - vie^opusīgas pier-
ādījumu materiāla novērtēšanas, ievērojot ti-
kai tā izklāstījumu apsūdzības runā.

Pierādījumu analīzes raksturs aizstāvības
runā tiek noteikts atkarā no apsūdzības un lie-
tas īpatnībām. Dažreiz apsūdzības pierādījumiem
preti jāliek aizstāvības pierādījumi, kas ir
pretrunā ar pirmajiem.

Aizstāvim var arī kriminallietā būt sava

versija. Tādā gadījumā pierādīšanas smagums
akcentējas uz aizstāvi, jo pēdējam sava versija
jāpamato ar pierādījumiem. Bez tam var būt arī tā-
da iespēja, ka vainīgais ir nevis tiesājamais,
bet gan kāda cita persona. Šai pēdējā gadījumā
advokatam, lai panāktu sava aizstāvamā attaisno-
šanu, ir tiesība un pat pienākums pildīt apsū-
dzētāja funkcijas pret isto nozieguma izdarītāju.

Analizējot pierādījumus, padomju advokatam
jābūt godprātīgam, jārikojās saskaņā ar padomju
morāles normām.

Pierādījumu analīzei, kad advokats uztur ver-
siju par tiesājamā attaisnošanu pēc KPK 320.p.
1.punkta, ir sevišķs raksturs. Aizstāvim tad
ir jāparāda, ka noziedzīgais notikums nav nori-
sinājies, pats nozieguma fakts nav noticis, tā
tad arī nevar būt runa par tiesājamā vainu.

Līdzīga pēc sava rakstura ir aizstāvja
uzstāšanās, kad viņš presā tiesājamo attaisnot
KPK 320.p.2.punkta kārtībā, t.i. nozieguma sas-
tāva trūkums dēļ. Tādos gadījumos aizstāvības
runai jābūt virzītai uz to, lai tiesājamam in-
kriminētās darbības notikšana būtu pierādīta,
bet tā nevar tikt atzīta par prettiesisku t.i.-
iztrūkst nozieguma sastāvs.

Analizējot pierādījumus, aizstāvim jāievēro arī cēloniskā sakarība starp darbību un rezultātu.

Cēloniskā sakarība jāpierāda, jāņemato, ja rodas šaubas par to, tad aizstāvis var prasīt, lai šīs šaubas iztulko par labu tiesājamam.

Analizējot pierādījumus, aizstāvim ir jānoskaidro nozieguma motīvi, jo vānās pakāpes jautājumu, sociale bīstamību un soda mēra nevar apskatīt izolēti no nozieguma motīviem. Tāpēc aizstāvības runā bieži jāiedziļinās nozieguma motīvā, lai tur meklētu vainu mīkstinotus apstākļus, vai pat verbūt galīgi atteiktu tiesājamo.*

Visā savā darbībā padomju advokats uzstājas kā cīnītājs par socialistisko likumību - palīdzot darbaļaudīm sūdzēties par viņu tiesību aizskērumiem, aizstāvēt viņus no negodprātīgas apsūdzības tiesā, padomju advokats palīdz patiešai realizēt Staļina Konstitūcijā garantētās pilsoņu tiesības. Realizējot šo darbību, padomju advokatura kļūst par vienu no socialistiskās demokrātijas elementiem.

Attiecībā uz jautājumu par aizstāvja pielaišanu pirmstiesas izmeklēšanas stadijā, jāsaka, ka

* Смолт. М. В. Удифман, "Замечки об анализе доказательств в защите
личной пера" (Сол. закон # 6, 1945.г.)

tam ir seva vēsture buržuaziskās valstīs (pie šī jautājuma tuvāk nepieskārsimies) un arī Padomju Savienībā.

Dekretā par tiesu Nr.1 1917.g.24.novembrī teikts sekojošais: "Apsūdzētāju un aizstāvju lomā, pielaistiem arī pirmstiesas izmeklēšanas stadijā, * pielsiž visus abu dzimumu pilsoņus, kam ir pilsoņu tiesības".

Ja salīdzinām publicēto dekretu ar sākotnējo projektu, tad redzam, ka šī punkta par aizstāvību pirmstiesas izmeklēšanas stadijā nav. Tas parādījās tikai galīgi pieņemta dekreta variantā, kas izstrādāts ar ciešu Ļepina līdzdalību. Tas norāda uz Ļepina interesi par šo problēmu.

Dekretā par tiesu Nr.2 teikts sekojošais: "Aizstāvības piedalīšanās pirmstiesas izmeklēšanas stadijā var būt ierobežota ar izmeklēšanas komisijas lēmumu, ja to prasa peticības atklāšanas intereses, pie kam lēmums par šiem jautājumiem piekrit pārsūdzībai apgabala tautas tiesai". **

Praksē mazāk sarežģītās lietās visur atļāva advokatu līdzdalību pirmstiesas izmeklēšanā.

1918.g.30.novembrī VCIK dekrets arī pielaida aizstāvību pirmstiesas izmeklēšanā. Taisnība - bija gan zināma aizstāvības institūta ierobežoša-

* (pamātrojums mans L.F.)

** Dekreta teksts no akadēm. Višņeva "Судовен процесс в СССР"

na pirmstiesas izmeklēšanās, ja to prasīja no-
zieguma atklāšanas intereses, bet jautājums ne-
bija ne tuvu tā nostādīts, ka aizstāvība pirms-
tiesas izmeklēšanas stadijā nav pieļaujama. Jā-
ievēro, ka izmeklēšanas komisijas lēmumu varē-
ja pārsūdzēt 2 nedēļu laikā tautas tiesā.

1918.g.4.maija dekrets par tribunāliem
aizstāvību pieļaida vairs tikai no izmeklēša-
nas nobeigšanas momenta.

Aizstāvības atcelšana pirmstiesas izmek-
lēšanas stadijā bija diktēta no šķiru cīņas
pārsināšanās mūsu zemē¹.

Tagad, kad pilnīga socialistiskā siste-
ma^{извас} ir fakts, kad ir iznīcināta ekspluatācija,
kad mūsu zemē ir nodibinājusies līdz šim nebi-
jusi morāli- politiska tautas vienība, atkal
dienas kārtībā sāk parādīties jautājums par
aizstāvības pieļaušanu izmeklēšanā^{пирм.т.с.с.}².

Tā prof. Poljanskis stāst par lietderīgu

---

1. "Kreiso eseru" dumpis, atentāts uz Ļepinu,
rinda terora aktu pret vadošajiem revoluciona-
rajiem darbiniekiem (Volodarski u.c.)

2. Daudz par šo jautājumu runā Šifmanis. Skat. A.P. Ušigomsk
"Зачемки од анархи гогожаме ромби в коммунистической перу."
(Соз. закон. № 6. 1945. г.)

aizstāvja piedalīšanos pirmtiesas izmeklēšanā, jo šajā procesualajā stadijā var būt daudz kas tāds, kas tiesas izmeklēšanā iztrūkst (liķa, pēdu, vietas apskate).^{*}

Tomēr nedrīkstam aizmirst, ka pastāv kapitalistiskais ielenkums, un pilaiņot aizstāvi pirms tiesas izmeklēšanā var ciest mūsu valsts intereses, ja nebūs labi pārdomātas aizstāvja pilnvaru robežas.

Padomju tiesu prakse līdz šim ir pierādījusi, ka var pat ļoti sarežģītas lietas sekmīgi veikt arī bez aizstāvja līdzdalības iepriekšējā izmeklēšanā. Šī jautājuma izšķiršana pieder nākotnei.

Rezumējot visu iepriekš teikto, ir skaidrs kādu stāvokli iepem padomju advokats mūsu kriminālprocesā un uz kādiem pamatiem bazējoties viņš realizē sacīkstes principu padomju tiesā.

* Проф. Полянский, К вопросу о составительности на предварительном следствии" (Соц. закон. №3, 1939 г.)

IV nodaļa

Sacikstes principa reālīzācijas nelikumīga ierobežošana - sprieduma atcelšanas iemesls.

1. § Procesualās garantijas un to nozīme.

Procesualās garantijas ir tie likumā noteiktie līdzekļi, ar kuru palīdzību kriminalprocesā piedaloties pilsoņi var aizsargāt savas tiesības un intereses.

Padomju kriminalprocesā procesualās garantijas ir apjomā plašas. Tās ir reālās. Padomju kriminalprocesualās tiesības piešķir pie atbildības sauktajām personām tiesības aizstāvēties pret celtām apsūdzībām, apstrīdēt šīs apsūdzības kā arī iesniegt nepieciešamos pierādījumus, kas kalpotu paš aizstāvībai. Apsūdzētais ir arī tiesīgs pārsūdzēt izmeklēšanas orgānu darbības, tāpat tiesas lēmumus un spriedumus.

Procesualās garantijas piešķir pilsoņiem tiesības aizsargāties pret nepamatotu apsūdzību, pret nepamatotu brīvības ierobežošanu.

Padomju kriminālprocesa patiesi demokrātiskie pamati ir skats procesuālajām garantijām.

Staļina Konstitūcijas 111.p.apsūdzēto tiesības uz aizstāvību pārvērš konstitucionālā principā.

Tā varam secināt, ka personas, kas piedalās sasīkstes principa realizācijā padomju kriminālprocesā, rod savas tiesības procesuālajās garantijās, kas ar likumu pārdējam piešķirtas.

Procesuālo garnatiju nelikumīga ierobežošana, līdz ar to - pārkāpums pret sasīkstes principu - ir spieduma steidzams iemesls krimināllietās.

2. § Piemēri no PSRS Augstākās Tiesas prakses

Tā tad - puses realizē procesuālo saciksti, procesuālo garantiju robežās.

Kā zināms - tiesājamam ir piešķirtas tiesības uz aizstāvību. Ja lietā uzstājas apsūdzētājs, tad, vadoties pēc KPK 55.p., arī aizstāvja piedalīšanās ir obligāta¹. Tiesas spriedums, ja tiesa izskatījusi krimināllietu bez aizstāvja līdzdalības, pie kam iztrūkst arī tiesājamā atteikšanās no aizstāvja palīdzības, tiek atcelts, jo sacikstes principa realizācijai ir jānotiek pusu līdztiesības apstākļos. Bet kāda gan varētu būt pusu līdztiesība, ja uzstājas prokurors (jurists ar plašām zināšanām krimināllietās) un otrā pusē ir tiesājamais, kas nereti vāji orientējas likumu laukā. Tādos apstākļos nevarētu risināties tā procesuālā sacikste, kurā izpaužas sacikstes princips.

Tā PSRS Augstākās Tiesas plēmuma lēmums atcēla Kezanskas līnijas tiesai spriedumu kri-

---

1. Protams, tiesājamais ir tiesīgs realizēt paš aizstāvēšanu un atteikties no advokata palīdzības, tomēr šis apstāklis nekavē apsūdzētāja pielaišanu.

minellietā par Voronovu S.A. notiesāšanu pēc
162.p.*

No lietas materiāliem bija redzams, ka tiesa caurskatījusi lietu ar apsūdzētāja piedalīšanos, bet lietā nav norādījumu par tiesājamā atteikšanos no aizstāvja un tomēr tiesas sēde noritējusi bez aizstāvja līdzdalības.

Šāda sašķistes principa realizācijas nelikumīga sašaurināšana, ignorējot pusu procesualās garantijas tad arī ^{iz} par iemeslu sprieduma atcelšanai.

*

*

*

Lai realizētu sašķistes principu tiesai ir jāievēro tās procesualās garantijas, ko likums ir piešķīris pusēm. Kā zināms pēc jautājuma par iespēju caurskatīt lietu neieradušos liecinieku nostāšanās tiesa vaicā puses, vai viņām ir lūgumi par jaunu liecinieku izsaukšanu. Tomēr pusēm nav panta tiesība pieteikt tiesai šos pašus vai citus lūgumus visā tiesas izmeklēšanas laikā.

Tā tika atcelts spriedums kriminallietā sakarā ar Pudņikova notiesāšanu uz pieciem gadiem cietumā, jo tiesa nepamatoti noraidījusi aizstāvja lūgumu lietu atlikt un caurskati atsākt, piedaloties visiem izaicinātiem liecinie-

* } Piemēri ņemti no С.А. Соловьевым и П.П. Шадрманом „Вопросы уголовного
** } процесса в практике Верховного суда СССР” 250.-280.стф.

kiem tiesas sēdē no izsauktiem pieciem lieciniekiem bija ieradusies tikai divi), motivējot ar to, ka lūgums nebija pieteikts tiesas sēdes sākumā.

Te ir pārkāptas KPK 272.p. prasības, tā nelikumīgi sašaurinot pusu procesuālo eļņu, neievērojot tām piešķirtās procesuālās garantijas.

PSRS Augstākās Tiesas prakse vēl līdz šim laikam pazīst šādus sprieduma atcelšanas iemeslus, kam par pamatu ir sacikstes principa rupja pārkāpšana. Padomju justīcijas darbinieku neatliekams uzdevums ir stirpināt sacikstes principu mūsu kriminalprocesā un likvidēt procesuālās sacikstes nelikumīgu ierobežošanu, tā nodrošinot personas stāvokli kriminalprocesā.

N o s l ē g u m s.

Darba mērķis bija analizēt jautājumu par sacīkstes principu un aprādīt tā lomu padomju kriminalprocesā.

Lai to veiktu, bija nepieciešams apskatīt jautājumu par sacīkstes principa būtību, tā organisko saistību ar pārējiem padomju kriminalprocesa principiem, norādot sacīkstes principam neatņemamu vietu padomju kriminalprocesa principu sistēmā.

Nevarēja arī neizskatīt jautājumu par padomju sacīkstes principu, kā jaunu, sugstāka tipa sacīkstes principu, kura realizācija mūsu valstī ir iespējama katram darba cilvēkam.

Sacīkstes principa vēsture parādīja tā attīstības gaitu, rodot savu vispilnīgāko izveidojumu un pamatojumu Staļina Konstitūcijā, tā kļūstot nevien par procesualu, bet arī konstitucionālu principu.

Bazējoties uz dialektikas metodes tika apskatīta diskusija par sacīkstes principu padomju kriminalprocesualistu darbos. Mēģināts noskaidrot arī jautājumu par sacīkstes prin-

cīpa esamību atsevišķās kriminalprocesa stadijās un dots sacīkstes principa reālās izpausmes raksturojums, atrisinot šo uzdevumu pēc. akadēm. Višinska sacīkstes principa formālējuma, proti - sacīkstes princips izpaūžas pusu procesualajā cīpā plus pašas tiesas aktīva piedalīšanās tiesas izmeklēšanā. **Sīki** aprādīts katras procesa puses būtība, mērķis, funkcijas, bet attiecībā uz padomju tiesas stāju kriminalprocesā psvīt-rāts tās procesa vadītājas raksturs.

Rezumējot visu teikto esam tiesīgi secināt, ka padomju kriminalprocesā sacīkstes princips izriet no padomju tiesas būtības un padomju jurisdikcijas uzdevumiem. Tas ir socialistiskā demokrātisma princips, ko realizē kriminalprocesuālā attiecību sferā un kas nodrošina lietas apstākļu vispusīgu izmeklēšanu, katru tiesas procesa plašu audzinošu iedarbību un procesā piedalošo personu tiesību aizsardzību. Sacīkstes princips ir dialektikas iedzīvinājums padomju jurisdikcijā un kā tādam tam ir nestpēmemas tiesības būt par vienu no padomju kriminalprocesa pamatprincipiem. Uz tā pamata ir būvēta procesa sacīkste, kas nodrošina lietas tiesas izmeklēšanas pilnību un vispusību, tuvinot tiesu tās galvenajam uzdevumam - materialās patiesības noskaidrošanai.

Literatūra.

I

a) Marķisma - Ļeņinisma klasiki

1. K. Marks un Fr. Engels "Komunistiskās partijas manifest" (1945. g. izd. 2. izd.)
2. V. I. Ļeņins "Kopoti raksti" XIII sēj.
3. V. I. Ļeņins "Filosofiskā būtība"
4. Ģ. N. Staļins "Par dialektisko un vēsturisko materiālismu"
5. Ģ. N. Staļins "Kopoti raksti" IV sēj.

b) VK (b) P. "Isais kurss"

II

Speciālā literatūra.

1. М. С. Строгович "Криминалпроцесс" 1949. г. изд. (Latv. v. izdev.)
2. М. Н. Желтово "Уголовный процесс" 1948. г. изд.
3. Акад. Виттинский "Судостроительство в СССР"
4. М. Н. Желтово "Система основных принципов в советского уголовного процесса" (Ученые записки № 6. 1947 г.)
5. С. А. Славинский и Г. Р. Шифман "Вопросы уголовного процесса в практике Верховного суда СССР" (1948. г. изд.)
6. Акад. Виттинский "Задачи советского прокуратуры" (Соц. законность № 6. 1938. г.)

7. Ч.А. Целищев, "Прокурор и адвокат в советском уголовном процессе" (Соц. законост. #4, 1945 г.)
8. М.А. Кельцов, "Стратовия - Уголовный процесс - учебник" (Соц. законост. #7, 1945 г.)
9. Л.Р. Шифман, "Заметки об анализе доказательств в защитительной речи" (Соц. закон. #6, 1945 г.)
10. Л.Р. Шифман, "Из истории вопросы о защитителю предварительном следствии" (Сов. посуд. и право #2, 1947 г.)
11. С.Н. Савицкий, "К вопросу о системе принципов советского уголовного процесса" (Совет. посуд. и право #1, 1950 г.)
12. Проф. Палацкий, "К вопросу о состязательности на предварительной следствии" (Соц. законост. #3, 1938 г.)
13. М.С. Стратовия, "Изкоронити извращения в чиние уголовного процесса" (Сов. посуд. и право #5, 1968 г.)
14. Уилкин, "Адвокатская тайна".

Ауоти.

1. Сталинс конституција.

2. КРФСР КРК.

Satura rādītājs.

	Lpp.
Ievads	1.
I n o d a ļ a. Sacikstes princips padomju kriminalprocesā.	
1.§ Jēdziens.....	7.
2.§ Sacikstes princips pārējo padomju kriminalprocesa principu sistēmā.	10.
3.§ Padomju sacikstes princips - jau- na, augstāka tipa sacikstes prin- cips.....	13.
4.§ Sacikstes principa attīstības vēs- ture.....	16.
5.§ Profesora Čelcova uzskati attiecē uz sacikstes principu un šo uzska- tu kritika	29.
II n o d a ļ a. Sacikstes princips padomju kriminalprocesa atsevišķās stadijās.	
1.§ Jautājuma ievirze un kriminalproce- sa stadijas definējums.....	42.
2.§ Kriminallietas ierosināšanas stadija	43.
3.§ Sacikstes princips iepriekšējā iz- meklēšanā	46.

4.§ Tiesai nodošanas stadija.....	51.
5.§ Sacikstes princips iztiesāšanas sta- dijā.....	53.
6.§ Sacikstes princips kasācijas instan- cē.....	59.
7.§ Sprieduma izpildīšanas stadija	61.
8.§ Tiesas uzraudzības stadija.....	62.

III n o d a ļ a. Sacikstes principa reālā izpau-
sme.

1.§ Raksturojums.....	64.
2.§ Tiesa	65.
3.§ Apsūdzētājs	67.
4.§ Cietušais un civilprasītājs	73.
5.§ Tiesājamais	75.
6.§ Aizstāvis	79.

7

IV. n o d a ļ a. Sacikstes principa realizāci-
jas prettiesiska ierobežoša-
na - sprieduma atcelšanas ie-
mesls.

1.§ Pusu procesuālās garantijas un to nozīme	89.
2.§ Piemēri no PSRS Augstākās Tiesas prakses	91.

N o s l ē g u m s.....	94.
L i t e r a t ū r a	96.